

Welkom bij ADA

[Ik ben bestuurder van een Groninger dorpsvereniging, -coöperatie of stichting](#)

[Wat wil ADA?](#)

Ik ben bestuurder van een Groninger dorpsvereniging, -coöperatie of stichting en

1. [Wij willen een nieuw dorpsproject beginnen](#)
2. [Wij willen een initiatief van dorpsbewoners ondersteunen](#)
3. [Wij willen een dorpsproject van de gemeente ondersteunen](#)

Ik ben bestuurder van een Groninger dorpsvereniging, -coöperatie of stichting en wij willen een nieuw dorpsproject beginnen

Om welk project gaat het precies?

Past dit project in onze dorps- of toekomstvisie?

Hoe kunnen we ons idee het beste verwoorden?

Hoe denken ze in de rest van het dorp over ons initiatief?

Met wie gaan we eventueel samenwerken bij dit project?

Heeft de gemeente ook plannen of visies rond dit thema?

Heeft de provincie of een andere plannen of visies rond dit thema?

Hoe financieren we dit project? (En hoe vragen we subsidie aan)?

Hoe maken we van ons idee een plan en een echt project?

Welke officiële vorm krijgt ons project?

Wat wordt de taakverdeling? Wie doet wat?

Hebben we expertise van buiten nodig?

Hoe gaan we communiceren over ons project?

Wanneer kan het project echt van start gaan?

Hoe houden we de voortgang van het project in de gaten?

Wat als er vertraging komt of het project gaat afwijken van de plannen?

Wat gebeurt er als het project echt afgerond is?

Hoe evalueren we dit project?

Hoe zorgen we ervoor dat het project na oplevering niet stilvalt?

Hoe gaan we hierna verder?

Ik ben bestuurder van een Groninger dorpsvereniging, -coöperatie of stichting en wij willen een initiatief van dorpsbewoners ondersteunen

Waarom zouden we bewonersinitiatieven ondersteunen?

Valt dit project onder de doelstellingen en de dorpsvisie?

Wat leeft er onder je dorpsgenoten rond dit thema?

Hoe kunnen we dit project binnen Dorpsbelangen ondersteunen?

Wie gaat dit project binnen de eigen organisatie ondersteunen?

Hoe wordt het project uitgevoerd en wat is de planning?

Is het project inmiddels al voltooid?

Wij willen een dorpsproject van de gemeente ondersteunen

Welk project heeft de gemeente precies voor ogen?

Welke rol heeft de gemeente toebedacht aan Dorpsbelangen?

Kan of wil Dorpsbelangen deze rol vervullen?

Hoe gaat er over dit project gecommuniceerd worden?

Wat wordt de taakverdeling binnen dit project?

Welke (juridische) vorm krijgt dit project?

Gaan we met vrijwilligers werken of trek we iemand van buiten aan?

Wat is de planning en wat staat er precies te gebeuren?

Wanneer begint het project?

Is het project vertraagt of begint het af te wijken?

Wat te doen als het project echt klaar is?

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat het project na oplevering echt gaat leven?

Welk project heb je precies voor ogen?

Ideeën voor dorpsprojecten zijn er in vele soorten en maten, fases en stadia. Soms heb je als vereniging dorpsbelangen een behoorlijk scherp omljnd idee zoals het vernieuwen van het dorpshuis ('te oud en te klein'). Of de invulling van de jaarlijkse feestweek. Soms zijn het wat vagere, minder welomschreven ideeën. Er gaan stemmen op om een zorgcoöperatie op te richten, omdat het vroegere verpleeghuis wegbezuinigd is en de ouderen in het dorp zo lang mogelijk in het dorp willen blijven wonen. Maar hoe doe je dat? Belangrijke beginvraag is dus: hoe scherp zijn je ideeën?

Als het meer gedachten of zorgen zijn ('Dit dorp kan wel wat reuring gebruiken'), zoek dan input onder bredere lagen van de bevolking. Waar heeft men behoefte aan? Wat zijn de grootste zorgen? Vraag het op vergaderingen, op de website en op de Facebookpagina, hang een ideeënbus op in het Dorpshuis, houd een enquête, praat met deze en gene op straat, in de supermarkt of in het café. Zorg dat je als bestuurder van Dorpsbelangen weet wat er leeft in je dorp.

Bijvoorbeeld in

Uit een leefbaarheidsenquête van de dorpsvereniging van Steendam bleek in 2015 dat er grote behoefte was aan snel internet. Diverse plannen en initiatieven kwamen langs, maar veel ervan bleven steken in vage onderzoeken en toekomstvisioenen. Waarom kon men Steendam niet aansluiten op het glasvezelnet van Siddeburen – slechts vier kilometer daarvandaan? Dat vond de directeur van het bekabelingsbedrijf EBC ook, die zelf in Steendam woonde. Waarom niet met elkaar zelf de kabel aanleggen, stelde hij voor.

En aldus geschiedde. EBC groef samen met de bewoners de hoofdader van vier kilometer en de 25 vrijwilligers groeven vervolgens in februari 2015 de sleuven naar de 160 woningen, samen met de bewoners. Binnen een paar maanden was alles klaar en kon een glasvezelfeestje worden gevierd.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Wat is een dorp?

Wat is een dorp? Aan het inwonertal kun je het niet altijd aflezen. De dorpen Leek en Hoogkerk hebben bijvoorbeeld elk meer inwoners dan een stad als Appingedam. Haren is bijna twee keer zo groot als Ter Apel. In totaal telt de provincie Groningen zo'n acht stedelijke agglomeraties (tussen de 10.000 en 200.000 inwoners), waaronder uiteraard de hoofdstad, Hoogezand, Veendam, Stadskanaal en Winschoten. Daarnaast heb je zo'n zeventig grotere dorpen (tussen de 1.000 en de 10.000

inwoners) waar over het algemeen nog enkele voorzieningen als winkels zijn. Van de iets kleinere dorpen (tussen de 100 en de 1.000 inwoners) heb je er nog eens honderd. Gehuchten van 10 tot 100 inwoners zijn er veel meer: waarschijnlijk een kleine zeshonderd.

Vaak wordt een dorp gedefinieerd door wat er niet is. In meer dan de helft van de Groningse dorpen is er bijvoorbeeld geen school meer. Lang niet allemaal hebben ze een supermarkt. Maar veel is er ook nog wel. Vrijwel overal zijn er enthousiaste vrijwilligers die klusjes doen, hulpbehoevende dorpsgenoten ondersteunen of het dorpshuis runnen.

Meer informatie

> Alle dorpsinitiatieven op de kaart [[Link naar de kaart](#)]

> Alle steden en dorpen van Groningen

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_steden_en_dorpen_in_Groningen]

Past dit project bij je dorps- en toekomstvisie?

In sommige dorpen is men behoorlijk tevreden met hoe de situatie nu is: ideeën voor nieuwe dorpsprojecten komen niet zo vaak langs. Is ook niet zo erg. In anderen is de stroom aan projectideeën niet te stoppen. Hoe kun je als dorpsbestuurder weten wat er nog ontbreekt of welke van die 1001 ideeën de beste is? De belangrijkste raadgever daarbij is de dorps- of toekomstvisie. Die is immers opgesteld als baken voor de toekomst van het dorp.

De dorpsvisie bevat meestal belangrijke aanwijzingen in hoeverre het nieuwe plan in lijn is met de ideeën van de dorpsbewoners en de gemeente. Die laatste is immers politiek en bestuurlijk verantwoordelijk voor het dorp, maakt beleid en bestemmingsplannen, houdt toezicht op de woningbouw, geeft vergunningen af, is verantwoordelijk voor het onderhoud van wegen, terreinen en gebouwen en voert landelijke wetten uit. Samen met de gemeente wordt vaak ook de dorps- of toekomstvisie opgesteld.

Heb je geen dorps- of toekomstvisie? Dan is dit een goede gelegenheid om hem op te stellen (zie link). Merk je dat het voorgestelde project niet in een thema, kader of toekomstvisie past? Leg dit voor aan het bestuur en eventueel aan de leden van de vereniging Dorpsbelangen. Misschien is het een goede gelegenheid om de dorps- of toekomstvisie nog eens goed tegen het licht te houden.

Deze laatste mogelijkheid – aanscherpen of uitbreiden van de dorpsvisie – is niet alleen belangrijk voor het dorp en de onderlinge samenhang, maar ook voor het welslagen van het project. Gemeenten, bedrijven, subsidiegevers en instellingen hechten er vaak aan dat dorps- of gebiedsprojecten niet alleen door een paar individuen worden ondersteund, maar door een meerderheid van de dorpingen. Een project dat niet door een groot deel van de bewoners wordt omarmd, wordt meestal met grotere scepsis bekeken dan een plan dat wel brede steun kent.

Bijvoorbeeld in

De buurdorpen Zandeweer, Doodstil en Eppenhuisen hadden lange tijd geen belangenvereniging voor hun dorpen. Omdat ook in deze drie dorpen onder Uithuisen bevingen, schade-herstel en versterkingen aan de orde van de dag waren, vroeg de gemeente (destijds: Eemsmond) om een aanspreekpunt in de dorpen – een vereniging die de dorpsbevolking representeerde en waarmee overlegd kon worden. Want zonder belangenorganisatie is het lastig onderhandelen en worden kansen gemist, wist men.

Een Zandeweerder besloot de uitdaging aan te nemen, samen met de beheerster van het dorps huis. Ze gingen op bezoek bij alle bestaande verenigingen van de drie dorpen met de vraag of ze achter een gezamenlijke belangenorganisatie

konden staan. Daarna kon de volgende stap gezet worden: het formuleren van een dorpsvisie waarmee de dorpingen hun ideeën over de toekomst van het dorp uiteenzetten. In juli 2018 was het zover en werd deze dorpsvisie gepresenteerd in dorps huis het Klokhoes. De drie dorpen konden weer naar de toekomst kijken – maar nu gezamenlijk – en gemeentes en andere instanties hadden een aanspreekpunt.

[Meer over dit dorpsproject](#)

Meer informatie

> Dorps/ toekomstvisie: een handleiding van Groninger Dorpen [Link naar <https://groningerdorpen.nl/klaar-voor-de-toekomst/dorpsvisie/>]

> Wat staat er in een dorps- of toekomstvisie? [Link naar Dorpsbewoners-tekst, stap 2.4 Wat moet je doen als je dorp een (toekomst)visie mist?]

[Kader]

Visies, visies, visies

Visies zijn er in vele soorten en maten. Hier een paar verschillende waar je als dorp mee te maken kunt krijgen:

> *Dorpsvisies* (vaak ook toekomstvisie geheten): plannen die vanuit het dorp – soms met hulp van gemeentes, Groninger Dorpen of andere professionele organisaties– tot stand zijn gekomen en die laten zien wat de identiteit is van een dorp, wat de zwakke en sterke punten zijn en welke prioriteiten de bewoners hebben op het gebied van bijvoorbeeld wonen, leven en ondernemen, vervoer en verkeer, natuur en omgeving, leefbaarheid, zorg en energie. Voorbeeld: Tjuchem: *Dorp met een visie 2017-2027*.

> *Gebiedsplannen*: plannen die vaak door gemeentes zijn opgesteld en die vaak over de toekomst van een groter gebied gaan. Voorbeeld: De gebiedsvisie Middag-Humsterland.

> *Provinciale plannen en visies*, meestal uitgewerkt op gebiedsoverstijgende thema's zoals over natuur, ruimte, wonen, vervoer, toerisme en recreatie, energie, educatie en cultuur. De provincie Groningen heeft een hele reeks van dit soort plannen en toekomstvisies.

> *Plannen van instellingen* als Landschapsbeheer, stichting het Groninger Landschap en Staatsbosbeheer, waterschappen als Noorderzijlvest en Hunze en Aa's, erfgoedbeheerders als Erfgoedpartners en de stichting Groninger kerken, vervoersbedrijven als Arriva, NS en qbuzz en het OV Bureau Groningen, etcetera. (De toekomstplannen staan vaak in de jaarverslagen, evenals namen van – plaatselijke – beleidsmedewerkers, adressen en mailadressen, etcetera.).

> *Toekomstplannen van derden*, zoals het Nationaal Programma Groningen dat in 2020 onder de titel *Toukomst* ideeën zocht voor de ruim 100 miljoen euro die beschikbaar was gesteld door de Nederlands overheid.

Heb je je idee zo goed mogelijk geformuleerd?

Het idee staat je scherp voor ogen en past goed in de toekomstvisie van je dorp. Wat van groot belang is, is dat je dat idee formuleert in een vorm die ook voor anderen leesbaar, herkenbaar en functioneel is. Je zult je ideeën namelijk vrijwel altijd moeten delen met anderen – soms met bekenden – bestuursleden, verenigingsleden, vrienden – soms met officiële instanties als gemeentes, waterschappen, zorginstellingen, verzekeraars of ondernemingen. In alle gevallen dringt dan de vraag op hoe je ervoor zorgt dat je je idee zo goed mogelijk formuleert.

Dat neerzetten van je idee is niet alleen voor die anderen van belang, maar ook voor jou zelf als bedenker, belanghebbende en initiatiefnemer. Veel ideeën zijn namelijk in het begin nogal vaag, soms zelfs abstract. Een paar krabbels achterop een bierviltje, een paar steekwoorden: meer heb je vaak niet. Door je idee zo goed mogelijk te proberen te verwoorden, scherp je ook je eigen gedachten.

Welke vorm is het meest geschikt voor het uitwisselen van je ideeën met anderen? Is een kort gesprekje genoeg, moet je een tekening, een foto-collage of een Powerpoint van maken of wordt je idee pas serieus genomen als je er minstens twintig pagina's geschreven tekst aan wijdt, met omslag en al? Dat antwoord hangt – vanzelfsprekend – af van je doel en je doelstelling. Aan wie wil je dit idee voorleggen, en waarom? Is het alleen voor het bestuur, voor alle leden, is het ook bedoeld om op de website en op Facebook te publiceren? Zorg dat de vorm en inhoud aansluiten bij de doelgroep en de doelstelling.

In dit stadium hoef je nog niet op alle vragen een antwoord te hebben, maar moet je wel proberen alvast na te denken over de antwoorden. Bedenk hoe mensen die aan de andere kant van de tafel zitten – je mogelijke partners, ondersteuners, participanten – op je idee zullen reageren en welke vragen ze zouden kunnen stellen. Dan ben je al een heel eind op weg. De vorm van de presentatie volgt dan eigenlijk vanzelf: een publiek dat dichtbij je staat heeft minder context en uitleg nodig: die weten al van alles over je dorp, de bewoners en hun behoeftes. Wil je je idee ook met groepen bespreken die minder dichtbij staan, dan zul je meer moeten uitleggen. Wat staat voor je ogen? Waar komt dit idee uit voort? Wie is de doelgroep? Hoe past dit initiatief in het dorp en in je organisatie?

Bij alles geldt: ga niet alleen uit van wat je zelf weet, maar probeer in te schatten wat de ander, met wie je misschien wilt sparren of samenwerken, wel of niet weet. Wat heeft de ander nodig aan informatie over je initiatief?

Bijvoorbeeld in

Toen de eerste plannen in 2014 loskwamen voor de wegverbreding van de N33 tussen Tjuchem en Steendam kwamen bezorgde burgers in het geweer. Samen met

deskundigen sloeg de geformeerde 'Werkgroep N33 Tjuchem' aan het bedenken, plannen en berekenen en kwam uiteindelijk met een variant (X1 genoemd) die het best zou zijn voor de dorpen en de omliggende gebieden.

Er werd goed naar de opdracht gekeken die Rijkswaterstaat gesteld had, en er werd geprobeerd de belangen van alle stakeholders in kaart te brengen: bevolking, landbouw, natuur, economie, recreatie en leefbaarheid. Bestuurders werden in een bus rondgereden door het gebied en op knelpunten en kansen gewezen, zonder meteen een oordeel te vellen.

Uiteindelijk werd voor deze 'bewoners'variant gekozen. 'De plannen van de omwonenden scoren het beste op verkeersveiligheid en bereikbaarheid van de noordelijke regio, twee belangrijke doelen van de verdubbeling,' schreven de Provincie en het Ministerie in een gezamenlijke persverklaring.

[Kader]

Manieren om ideeën te genereren binnen een dorp of gebied

- > Stel een open vraag in de vergadering van dorpsbelangen, aan de stamtafel van het dorpscafé, in de voetbalkantine of op een andere plek. 'Wat moet er gebeuren volgens jullie?'
- > Open een (anonieme) ideeënbus in het dorpshuis.
- > Houd een enquête onder je dorpsgenoten in de dorpskrant, -website, sociale media-pagina, of huis-aan-huis (*DOEN Kansen voor Usquert*)
- > Doe gezamenlijk mee aan een prijsvraag, pitch, challenge, project/subsidieronde van een instantie of onderneming.
- > Schrijf zelf een prijsvraag uit: wie heeft het beste idee voor het dorp?
- > Organiseer een excursie langs vergelijkbare dorpen om te kijken wat voor oplossingen en ideeën ze elders hebben verzonnen.
- > Laat een vertegenwoordiger van een actieve dorpsgemeenschap elders in Groningen (of in een andere provincie) een voordracht houden over hoe ze het daar hebben aangepakt.

Hoe denken ze in het dorp over jullie initiatief?

Als je eenmaal je idee zo scherp mogelijk hebt verwoord en weet aan wie je je projectidee gaat presenteren, kun je ook proberen antwoord te geven op de lastige vraag of je idee op voldoende steun kan rekenen in je dorp of gebied – bij de personen, groepen en instanties die te maken zullen krijgen met je initiatief. Kijk daarbij verder dan het gebruikelijke cirkeltjes om je heen en ook verder dan de betrokkenen. Ook een bewoner die ver van het speeltuintje afwoont, kan bijvoorbeeld grote bezwaren tegen de aanleg hebben, bijvoorbeeld omdat hij hier dagelijks wandelt met zijn hond of liever niet het vertrouwde landschap ziet veranderen. Probeer te achterhalen wat het dorp over je project denkt.

Tijdige communicatie is dus geboden. Wacht niet te lang met het formuleren van je idee en het communiceren ervan naar je dorpsgenoten en hun belangrijkste bloedgroepen. Probeer input te krijgen – op welke manier dan ook. Vergeet bij dit alles niet dat andere – officiële – instanties ook altijd zullen vragen naar wat zij vaak ‘het draagvlak’ noemen. Is er wel genoeg steun voor de plannen of is het een wild idee van een paar dorpsbewoners?

Doe dus onderzoek naar de behoeftes en zorgen van je bewoners rond dit thema – ook al is dat soms negatief. Honderd procent steun verwerven voor een nieuw dorpsproject lukt vrijwel niemand. Dorpen bestaan nu eenmaal uit individuen met verschillende achtergronden en er zijn altijd inwoners die – om wat voor reden dan ook – jouw idee niet zullen zien zitten. Probeer geen ijzer met handen te breken.

Hoewel je niet al te veel energie moet besteden aan deze mogelijke ‘tegenstand’, is het toch goed om in dit stadium met de initiatiefgroep en het bestuur te bespreken hoe je hiermee om zult gaan – nu en later. Als iedereen weet wat je moet doen zodra er zich tegenstand aandient, kun je niet al te veel verrast worden. Bovendien is het een goede oefening en scherpt het je bij het formuleren van je ideeën. Tegenstand kan soms louterend werken – als je het de kans geeft.

Bijvoorbeeld in

In Garrelswear is – net als in veel andere Groninger dorpen – veel bevingsschade en zijn er al jaren plannen voor versterking van bepaalde straten en huizen. Omdat er veel gemor te horen was over deze aanpak richtte een aantal verontruste burgers het Actieteam Aardbeving Garrelswear (A.A.G.) op, dat een stem wil geven aan huiseigenaren en huurders. De groep wil de ongelijkheid in het dorp tegengaan en de veiligheid vergroten. Achtergrond ervan was dat de versterkingsaanpak volgens hen kon leiden tot tweedeling en wrijving in het dorp. ‘Wij willen dat héél ons dorp versterkt wordt op een menselijke manier, zonder onnodige extra overlast voor onze inwoners,’ zei een woordvoerder. ‘Want de aardbevingsproblematiek is al verdrietig

genoeg en wij willen niet dat de versterking zorgt voor nog meer verdriet in ons dorp!

Probeer dus als Dorpsbelangen zo vroeg mogelijk te achterhalen wat er leeft in het dorp, wat er voor problemen zijn en voorkom daarmee tweedeling en wrijving in het dorp.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Met welke partijen kun je allemaal te maken krijgen?

- > Dorpsbewoners
- > Bewoners van buurdorpen
- > Gemeente
- > Provincie
- > Ondernemers in en rond de dorpen (waaronder landbouwers)
- > Dorpsbelangenverenigingen van omliggende gemeentes
- > Landschapsbeheer Groningen
- > Waterschap
- > Vervoersondernemingen (Arriva, Qbuzz)
- > Staatsbosbeheer
- > stichting Groninger Landschap
- > stichting Oude Groninger Kerken
- > Erfgoedinstellingen
- > Energieprojectadviseurs zoals de Groninger Energiekoepel (GrEK).
- > Mogelijke financiers en/of sponsors als banken, makelaars, bedrijven
- > Subsidie-instanties als het Prins Bernhard Cultuurfonds, provincie, Fonds Nieuwe Doen en het Waddenfonds.

Meer informatie

- > Kijk op de [Ideeënbank Groningen](#) voor inspiratie en ideeën om de leefbaarheid in dorpen en wijken te vergroten.
- > Houd een brainstorm, een piramidediscussie of een ‘wereldcafé’ met het hele dorp (zie het [Groninger Participatiewerkboek](#), p. 35-37)

Weet je al met wie je bij dit project kunt samenwerken?

Elk dorpsproject biedt samenwerkingsmogelijkheden. Wil je een zorgcoöperatie beginnen, dan zul je samen moeten werken met de huisarts, het gezondheidscentrum, met zorgverzekeraars en allerlei andere zorginstellingen. Wordt er een dorpsmoestuin aangelegd, dan kun je het pootgoed in het voorjaar langs de weg of bij de dorpswinkel verkopen, en van de rijpe groenten en vruchten kunnen ze misschien in het dorpshuis maaltijden maken. Maar hoe doe je dat zo goed mogelijk: samenwerken?

Veel hangt natuurlijk af van de ambitie en reikwijdte van je project: voor een dorpsmoestuin zul je vooral binnen het dorp samenwerking moeten zoeken. Maar vergis je niet: ook hier kan de gemeente (bestemmingsplan, vergunningen), het Waterschap (waterlopen), of een biodynamische winkel in een naburig dorp een belangrijk contact zijn.

Overleg in ieder geval met de dorpencoördinator, dorpsregisseur of gebiedsregisseur van je dorp, die de belangrijkste brug vormt tussen bewoners(organisaties) en gemeenten. Deze functionaris weet vaak welke andere mogelijke partners en belanghebbenden je aan zou moeten spreken en hoe je dat het beste kunt doen. Meestal is het een kwestie van doorzetten en doorvragen tot je de juiste sleutelpersoon hebt gevonden, maar als je die eenmaal hebt gevonden, scheelt het je enorm veel tijd en heb je minder kans dat je er later achter komt dat je een belangrijke schakel hebt gemist.

Soms is ook een andere route mogelijk, bijvoorbeeld omdat je project over een onderwerp gaat waar een goede infrastructuur, advies en ondersteuning al aanwezig zijn. Energie bijvoorbeeld: wie iets met duurzame lokale energie wil doen of de mogelijkheden tot een energiecoöperatie wil oprichten, kan zich het beste tot de GreK richten (Groninger Energiekoepel) richten. En wie een project wil starten dat met het landschap en de natuur rondom het dorp te maken heeft, kan het beste meteen naar Landschapsbeheer Groningen gaan.

Analyseer het bestaande netwerk en de mogelijke samenwerkingspartners (en werk hierin samen met de dorpencoördinator).

Bijvoorbeeld in

ZorgSaam Aduard ontstond nadat een vrijwilliger van ZorgSaam Oldehove een presentatie gaf in de Buurthuiskamer van Aduard en vertelde hoe zo'n zorgservice eruit kan zien. Is dit nou niet iets voor Aduard, was meteen de vraag waar luidkeels 'ja' op werd geantwoord. Vrijwilligers van de Buurthuiskamer gingen aan de slag en vonden al snel steun bij een hele reeks organisaties: Dorpsbelangen, Aduard Helpt,

GKV Ontmoetingskerk, Protestantse Gemeente Aduard en Platform Kerken Westerkwartier. Een unieke samenwerking kwam van de grond.

Het project begon heel laagdrempelig. Iemand van Dorpsbelangen bleek een Nokia met oplader over te hebben en Aduard Helpt wilde het beltegoed wel betalen. Een dorpsbedrijf deed de opmaak van de flyers, die vervolgens huis aan huis werden bezorgd. Via Menzis werd een laptop geregeld.

Op de flyer konden dorpingen aangeven of ze bereid waren te helpen of dat ze zelf een hulpvraag hadden – van vervoer tot klusjes. De vrijwilligers kregen een korte instructie en de ingevulde flyers werden in een systeem gezet, zodat de zorgorganisatie precies in kaart heeft welke hulpvragen er zijn en welke hulp geboden kan worden. Aan de hand van deze informatie werd een rooster gemaakt en kon ZorgSaam Aduard van start.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Hoe vind je mogelijke samenwerkingspartners?

Om samen te werken moet je proberen te begrijpen wat je partners – gemeenten, instellingen en bedrijven – voor doelstellingen, mogelijkheden en belangen hebben.

Stel jezelf de volgende vragen:

- > Komen (delen) van hun doelgroep overeen met die van jou: je dorp en je medebewoners?
- > Wat is het belangrijkste doel van deze instelling of dit bedrijf?
- > Wat zijn de nevendoelelen?
- > Wat mist men?
- > Wat zijn de problemen waar men tegenop loopt?
- > Hoe zou jouw initiatief daar een positieve rol in kunnen vervullen?

Meer weten

- > Kom je er niet uit, benader dan [Groninger Dorpen](#), waar men je op weg kan helpen om de juiste sleutelpersonen te vinden.

Heeft de gemeentel plannen of visies rond dit thema?

Je initiatief om je buurt, dorp of gebied te verbeteren raakt vaak aan grotere zienswijzen, structuren en schema's, zoals gebiedsvisies en de toekomstplannen van gemeentes, waterschappen, de provincie en andere overkoepelende instanties. Niet elk initiatief zal met dat soort organisaties en plannen te maken krijgen maar een groot deel wel. Hoe kun je te weten komen met welke plannen en visies je allemaal te maken zult krijgen bij dit project?

Ga daarvoor – zoals vaker gezegd – in gesprek met de dorpencoördinator / gebiedsregisseurs later eventueel met gemeente-ambtenaren en de wethouder. Je hebt namelijk een overzicht nodig van de belangrijkste spelers, plannen en visies waar je dorpsproject mee te maken krijgt. Bedenk daarbij met welke instanties en instellingen jullie allemaal in de nabije toekomst te maken zullen krijgen als je je initiatief verder gaat ontwikkelen tot een project. Wie is al bezig op dit terrein en met dit thema? Van wie zul je toestemming moeten krijgen om je project uit te voeren? Welk instituut deelt de lakens uit op dit terrein? Bij wie kun je financiële ondersteuning vragen? Welke instelling is de spil in het netwerk?

Bijvoorbeeld in

Hoe zorg je voor een goede economische en social-culturele ontwikkeling, terwijl je de bestaande landschappelijke cultuurhistorische karakteristieken van het gebied zoveel mogelijk wilt behouden en versterken? Deze vraag stond centraal bij het schrijven van een toekomstvisie voor Middag-Humsterland in 2016 en 2017. Inwoners van het gebied werkten de verschillende onderwerpen uit, samen met de Gebiedscoöperatie Westerkwartier en uiteindelijk resulteerde dit in een lijvig document dat als leidraad en richtsnoer geldt bij de ontwikkeling en het behoud van dit gebied.

Uiteindelijk werd afgesproken dat inwoners, ondernemers, verenigingen, stichtingen en andere betrokken zich verenigen om de toekomstige ontwikkelingen, zoals neergelegd in de toekomstvisie, vorm te geven en in de gaten te houden, samen met de gemeente en de Gebiedscoöperatie Westerkwartier. De gemeente hield toezicht en stelde vijftigduizend euro ter beschikking als startkapitaal.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Dorpencoördinator of gebiedsregisseur: schakel tussen dorp en gemeente

Een aantal Groningse gemeentes heeft een dorpencoördinator aangesteld: een medewerker die zich op een of meer dorpen richt en het gemeentelijk apparaat rechtstreeks verbindt met de inwoners. Daardoor hoeven dorpsbewoners niet allerlei

loketten langs, maar kunnen ze voor initiatieven eerst bij de coördinator terecht. Een dorpencoördinator moet daarvoor goede ingangen hebben in de dorpen, als in het gemeentelijk apparaat en moet initiatieven kunnen nemen voor vergaderingen en meetings.

Normaliter worden wat grotere initiatieven naar de gebiedsregisseur gesluisd. Die hebben verschillende dorpen of stadswijken onder hun hoede, weten wat er speelt, en zijn in principe het eerste aanspreekpunt voor dorpsbewoners en hun initiatieven.

De belangrijkste taken van de dorpencoördinator zijn:

- verantwoordelijkheid voor de coördinatie tussen college / gemeenteraad en dorpsbelangbesturen;
- organiseren en bijwonen van bestuurlijk overleg tussen college en de dorpsbelang-besturen en zorgen voor de afhandeling. Daarnaast de organisatie van een jaarlijks plenair overleg tussen college en dorpsbelangbesturen;
- het betrekken van de dorpsbelangbesturen bij gemeentelijke plannen;
- overleg en terugkoppeling met portefeuillehouders, leidinggevendenden, overige collega's en dorpsbelangbesturen;
- maken van beleidsvoorstellen, gericht op de optimalisering van de communicatie tussen dorpsbelangen en gemeentebestuur;
- afhandeling van de jaarlijkse financiële vergoeding aan dorpsbelangbesturen;
- aanspreekpunt voor de dorpsbelangbesturen.

En die van de provincie of andere officiële belanghebbenden?

Bij sommige initiatieven reiken de tentakels verder dan de dorpsgrenzen – en zelfs verder dan die van de gemeente. Ook regionale, provinciale en soms zelfs landelijke organisaties kunnen belang hebben bij je project – op welke manier dan ook. Hoe doe je dat?

Bekijk vooral de plannen, visies en jaarverslagen van dit soort organisaties en kijk welke samenwerkingsmogelijkheden er zijn. Probeer dan – via de dorpencoördinator – in gesprek te gaan met ambtenaren en/of bestuurders van de provincie, het waterschap, Landschapsbeheer of andere instanties. Identificeer de belangrijkste medestanders voor dit project, informeer ze en nodig ze uit voor een gesprek.

Probeer iedereen om de tafel te krijgen om in gesprek te gaan. Natuurlijk is het fijn als je voordien al met mogelijke partners hebt gesproken, maar uiteindelijk zul je het gesprek met elkaar aan moeten gaan. Ergens in het proces zul je met z'n allen rond de tafel moeten zitten. Bereid je goed voor, presenteer je plan en wees zo concreet mogelijk. Wat is het doel en de doelgroep, om wat voor bedragen gaat het, wat is het tijdspad en – het allerbelangrijkste – wat verwacht je van de personen die hier om de tafel zitten? Hoeven ze alleen te reageren op wat je zegt, of moeten ze ook eigen inbreng hebben? Probeer zo feitelijk en efficiënt mogelijk te zijn. Heb je de juiste personen bij elkaar, gebruik die mogelijkheid dan ook en blijf niet hangen in vage voornemens.

Bijvoorbeeld in

Zo stelde de provincie Groningen in 2021 4 miljoen euro ter beschikking voor duurzame-warmteprojecten in Groningse dorpen waarmee ze – gedeeltelijk – van het gas af konden komen. Het doel van deze subsidie 'Warmte Transitie Projecten Groningen' was vooral om de ontwikkelingen op dit gebied te versnellen. Daarvoor werd het Warmte Transitie Centrum Groningen (WTCG) opgericht, dat de deelnemende Groningse gemeenten adviseert en ondersteunt met hun warmteplannen en projecten in de dorpen. Gemeenten delen hun kennis en ervaringen in het centrum. Projecten die worden gefinancierd met de subsidie worden gevolgd en ondersteund door het WTCG

Meer over dit project [<https://omroepethogeland.nl/2021/01/12/provincie-geeft-subsidie-voor-wijken-en-dorpen-die-van-het-aardgas-afgaan/>]

[Kader]

5 tips voor geslaagde dorpsprojecten

- * Werk samen met zoveel mogelijk partijen: van bedrijven en verenigingen tot particulieren en passanten.
- * Probeer te begrijpen welke belangen er allemaal spelen.
- * Zorg ervoor dat iedereen aan het woord komt – ook zij die minder gewend zijn op de voorgrond te treden.
- * Geef genoeg ruimte en tijd om zorgen te formuleren.
- * Timmer een plan niet helemaal dicht: laat genoeg speelruimte voor onderhandeling en aanpassing.

Heb je de financiering van je project rond?

Niet alle projecten hebben uitgebreide financiering nodig. Een oproep om vlaggen op te hangen in de week van het dorpsfeest (of kunst voor het raam te zetten in covid-tijden) kan zonder financiële grondslag worden georganiseerd. Maar wil je je dorpshuis verbouwen, een locatietheaterweekend organiseren of een elektrische duofiets ter beschikking stellen aan ouderen dan zul je – naast je projectplan – een gedegen begroting moeten opstellen en financiering moeten vinden.

Die financiering kan van alles zijn (zie kader): soms leveren de activiteiten of producten genoeg op om de begroting sluitend te laten zijn. Soms kun je met een crowdfundingactie genoeg geld binnenkrijgen om je project of activiteit uit te voeren. Soms heb je veel meer nodig en moet je je weg in het fondsen- en subsidiestelsel zien te vinden (zie links).

Het eerste wat je dus zult moeten doen, is het plan definitief maken, met een deugdelijke planning en een begroting. Dat gebeurt meestal door een financieel deskundige, zoals de penningmeester. Deze stelt van tevoren de begroting op en kan ook achteraf verantwoording afleggen voor de financiële consequenties van het project.

Zorg in ieder geval voor een goede begroting en zoek financiële ondersteuning bij de personen, instanties en fondsen die binnen het thema passen. Soms zijn er standaardpotjes bij gemeentes, bij de provincie of bij andere instanties, zoals het [Dorpsbudget](#) van de gemeente Het Hogeland of de [buurtinitiatieven](#) van de gemeente Midden-Groningen. Als je zelf te weinig ervaring of kennis op dit gebied hebt, vraag dan ondersteuning van de gemeente (dorpencoördinator) of aan een specialist.

Bijvoorbeeld in

In Westeremden bleek het oude dorpshuis niet aardbevingsbestendig en was daardoor flink beschadigd. Verbouwen of slopen? Dat was de vraag die dorpsvereniging Orando aan zichzelf en aan de dorpingen stelde. Er werd een professionele enquête opgesteld, waarbij de recente dorpsvisie leidend was. Uit de resultaten bleek dat de dorpingen niet alleen een bevingsbestendig dorpshuis wilden, maar ook een toekomstbestendig dorpshuis: een multifunctionele ontmoetingsplaats waarin ruimte zou zijn voor zowel de jaarlijkse activiteiten als nieuwe initiatieven.

De ver/nieuwbouw van het dorpshuis bleek meer dan 8 euroton te kosten, maar werd na een flinke zoektocht en stevige onderhandeling uiteindelijk financieel mogelijk gemaakt door het versterkingsbudget van de NAM en diverse subsidies en donaties die door het bestuur van de Dorpsvereniging werden binnengehaald. De

voornaamste geldverstrekkers waren o.a. de gemeente Loppersum, de Provincie Groningen, het VSB-fonds, het Oranjefonds, Fonds Eemsmond en het project 'Elk Dorp Een Duurzaam Dak'.

En zo ging de verbouwing van start. Vrijwilligers haalden het dorps huis in april 2020 in twee weken leeg: de verbouw kon beginnen.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Hoe financier je je dorpsproject

- > Zonder. Doe alles op basis van vrijwilligerswerk. Dit kan bij kleinere projecten, zoals een opruimactie, een dorpswandeltocht of een kinderspeurtocht.
- > Met behulp van sponsoring. Heb je toch materiaal of geld nodig, kijk dan of bedrijven, instellingen of burgers je willen sponsoren. Bespreek goed wat ze daarvoor terugkrijgen: moet hun (bedrijfs)naam vermeld worden en op welke manier?
- > Uit eigen middelen. Het project betaalt zichzelf uit. Sommige projecten leveren geld op. Een dorpswinkel, een dorpsmoestuin, een feestavond kan soms grotendeels worden betaald uit de inkomsten.
- > Subsidies en fondsen. Gemeentes, provincies, bedrijven en goededoeleninstellingen ondersteunen regelmatig dorpsprojecten. Let zeer goed op de voorwaarden: vaak kun je alleen als vereniging, stichting of coöperatie een subsidie aanvragen of een fonds aanschrijven.
- > Crowdfunding. Vraag aan je dorps- of streekgenoten om een vrijwillige bijdrage voor het project. Dat werkt het best als je er ook iets tegenover kunt stellen: een kadootje, een gereserveerde zitplaats, een korting of een reductie op de toegang.
- > Contributie. Als je een vereniging bent kun je contributie vragen en een deel daarvan kun je ook aan een project wijden (of tijdelijk verhogen).

Meer weten

- > Lijst van fondsen, subsidies en andere financieringsbronnen voor dorpsprojecten bij Groninger Dorpen. [Link naar <https://groningerdorpen.nl/fondsenlijst/>]
- > Vraagbaak financiering dorps huizen
<https://www.dorps huizen.nl/vraagbaak/financiering/>

Hoe maken we van ons idee een goed plan en een echt project?

Als de financiën rond zijn kun je gaan plannen. Wat je eerst zou moeten doen is de taken op een rij zetten. Wat moet er precies gebeuren? Wat voor mensen zoek je daarvoor en voor hoe lang heb je ze nodig? Zijn die personen in eigen gelederen te vinden of moet je ze elders zoeken? Maak een inschatting van het totaal aantal uren, dagen, weken, maanden en soms zelfs in jaren, dat de verschillende taken kosten en bereken daaruit de duur van het gehele project. Neem je planning ruim.

Vraag op je website, in de vergaderingen, in de dorpskrant, op de Facebookgroep van je dorp of via deur-tot-deur-folders wie eventueel belangstelling heeft om aan dit project mee te werken. Soms is een bijeenkomst (in het dorpshuis) het juiste middel om precies te laten zien wát er moet gebeuren en te vertellen wat voor hulp en steun je zoekt.

Die laatste stappen lijken tijdrovend, maar al met al leveren ze je wel zichtbaarheid en steun op in je dorp en in je omgeving. Bovendien laat je hiermee zien dat de papieren plannen nu ook werkelijkheid gaan worden. Vage ideeën en papieren plannen worden concreet.

Bijvoorbeeld in

In Nieuwe Pekela verzorgen vrijwilligers van 'Eetpunt de Samenleving' op maandag en woensdag maaltijden voor ouderen, die in de zaal van ontmoetingscentrum De Kiepe gezamenlijk worden gegeten. Die vrijwilligers uit Nieuwe Pekela vinden en vooral behouden was nog niet eenvoudig, merkten de initiatiefnemers, maar daarvoor bedachten ze een puntensysteem. Vrijwilligers die meehelpten met koken, afwassen of anderszins (chauffeurs!) krijgen een kortingswaardebon die vervolgens bij de plaatselijke middenstanders kan worden ingeleverd. Resultaat: meer vrijwilligers en meer omzet bij de winkeliers.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Verschillen tussen ideeën, plannen en projecten

- > Een project bestaat niet langer op papier, maar uit activiteiten die zullen worden uitgevoerd.
- > Een project heeft een concreet einddoel.
- > Een project heeft een duidelijk begin en soms ook een duidelijk einde.
- > Een project kent vaak een budget dat niet overschreden mag worden.
- > Een project kent voorwaarden die door anderen en door jullie zelf zijn opgelegd.

Meer informatie

Welke officiële vorm moet ons project krijgen?

Voordat je de eerste spade in de grond zet, moet je in ieder geval weten welke officiële (juridische) vorm je project moet krijgen: de zogenaamde ‘rechtspersoon’. Voor een eenvoudig kunstrouteproject is het misschien niet nodig om een officiële organisatie op poten te zetten, maar zijn er financiële en juridische risico’s aan je project verbonden, dan is het goed om hier van te voren over na te denken.

Meestal zal een project onder de vlag van Dorpsbelangen vallen. Maar staan de activiteiten te ver af van de doelstellingen en belangen van Dorpsbelangen, of zijn ze te risicovol, dan kan er een andere vorm gekozen worden. Zo bestaan veel energiecoöperaties en verenigingen van Dorpsbelangen in een dorp naast elkaar. Veel leden van die coöperaties zijn ook lid (of zelfs bestuurder) van Dorpsbelangen, maar vanwege de verschillende doelstellingen (wel/geen winst maken/uitkeren), hebben ze vaak geen officiële banden.

Welke rechtsvorm past het beste bij je? Een vereniging, een stichting, een coöperatie, misschien zelfs een bv? Alles hangt af van je doelstellingen. De allereerste grote vraag is of je een winstoogmerk hebt: je wilt het project echt iets verdienen. Als dat zo is, dan heb je de keuze uit een bv (besloten vennootschap) of een coöperatie. In het laatste geval profiteer je met z’n allen – een coöperatie is een vereniging met leden– van de winst. Bij een bv profiteren voornamelijk de aandeelhouders – en dat kan er soms maar één zijn.

Gaat het niet zozeer om mogelijke winst, maar om het nastreven van een maatschappelijk doel, dan kun je beter aan een stichting of een vereniging denken. Het verschil zit hem in de besluitvorming. Bij een vereniging besluiten de leden (vaak tijdens een jaarvergadering), bij een stichting besluit het bestuur. Bij een vereniging kiezen de leden een bestuur, bij een stichting kiezen de bestuursleden het bestuur.

Voor alle vormen heb je statuten nodig. Daarin staat onder andere wie bestuursleden zijn en mogen worden, hoe het stemrecht is geregeld, hoe de financiën geregeld gaan worden en wie er verplichtingen mogen aangaan.

Het kiezen van de juiste vorm – de rechtspersoon – is geen sinecure. Als je niet vaak met dit bijltje gehakt hebt, laat je dan adviseren door een deskundige. De vereniging Groninger Dorpen kan je hierbij vaak helpen of doorverwijzen.

Bijvoorbeeld in

In Borgercompagnie kreeg de werkgroep Dorpshuis een andere rechtsvorm (stichting) dan de dorpsvereniging. Toen de voetbalclub in 2018 werd opgeheven besloot een groepje actieve dorpsbewoners de kantine van de voetbalvereniging om te bouwen tot dörpshoes. Daarvoor kregen ze alle medewerking van de

dorpsvereniging die hen ondersteunde en in goed overleg aanraade een stichting op te richten. Onder de vleugels van de dorpsvereniging werd zo een plan uitgeschreven, sponsors gezocht en een vrijwilligersorganisatie opgetuigd door de werkgroep Dörpshuis Borgercompagnie die hiermee in 2020 de eerste prijs van Vrijwilligers Bedankt! (1000 euro) won voor deze ‘nieuwe huiskamer’ van het dorp.

[Meer over dit project](#)

[Kader]

Wat zijn de officiële organisatievormen waarin je je project kunt onderbrengen?

> *Stichting*. Een stichting heeft geen winstoogmerk en kan daarom vaak subsidie of andere vormen van steun aanvragen. Bij een stichting heb je vaak maar enkele bestuurders: minimaal een voorzitter, een penningmeester, een secretaris. De bestuurders hebben de verantwoordingen en de zeggenschap over de stichting. Vertrekt een bestuurder dan kiezen de andere leden een nieuwe.

> *Vereniging*. Een vereniging streeft, net als een stichting, niet naar winst en is dus ook geschikt om subsidie of steun aan te vragen. Anders dan een stichting heeft een vereniging echter leden. Die leden zijn samen verantwoordelijk voor het wel en wee en kiezen gezamenlijk een bestuur met in ieder geval een voorzitter, een penningmeester, een secretaris. In de Algemene Leden Vergadering legt het gekozen bestuur verantwoording af voor de activiteiten en financiële resultaten van de afgelopen periode. Het bestuur van een vereniging bepaalt het dagelijks beleid, op basis van de koers die de leden hebben uitgezet. Een vereniging vraagt vaak contributie aan haar leden.

> *Coöperatie*. Een coöperatie mag wel als doel hebben om winst te maken. Er mag zelfs winst uitgekeerd worden aan de leden (vandaar dat veel energiecoöperaties die vorm hebben gekozen). Ook hier zijn het de leden die het bestuur kiezen en periodiek ter verantwoording mogen roepen, waarbij de financiële voortgang uiteraard van groot belang is.

> *Besloten Vennootschap*. Een BV heeft geen leden en mag naar winst streven. Die winst mag ook uitgekeerd worden aan de aandeelhouders. Omdat het een besloten vennootschap is, zijn de aandelen niet vrij overdraagbaar zoals bij een Naamloze Vennootschap (NV). Dat wil zeggen: de aandelen kunnen niet onderhands of via de beurs overgedragen worden, maar alleen in onderling overleg en na goedkeuring van de anderen. Elk jaar moet er een jaarrekening opgemaakt worden en bij de Kamer van Koophandel gepubliceerd (maar dat moet met verenigingen, stichtingen en coöperaties ook.)

Meer informatie

Weet je al wat de taakverdeling wordt?

Hoe verdeel je de taken bij de uitvoering van je project? Wie doet wat? In ieder geval heb je iemand nodig die de gehele leiding heeft: de projectleider (zie kader 3.3 en 3.7) en iemand die de financiën beheert, overziet en controleert. Bovendien moet je ook veel communiceren, plannen (zie kader 3.6), overleggen, terugkoppelen, inkopen, controleren, etcetera.

Bij kleinere projecten kun je verschillende taken bij een persoon leggen, bijvoorbeeld het project leiden, de planning bijhouden en de vrijwilligers coördineren. Bij grotere projecten wordt dat steeds lastiger en wordt de kans dat je je vrijwilligers overbelast te groot. Bovendien wil je dat de medewerkers elkaar kunnen aanvullen, aansporen en waar nodig bekritisieren of controleren. Teveel macht in een paar handen is voor geen enkel project goed.

Als je de verschillende taken hebt gekoppeld aan mensen ben je er nog niet. Je zult ook – zeker bij grotere projecten – moeten denken aan invalkrachten en reserves. Wie neemt het over als je projectleider of financieel expert uitvalt? Wat als in de zomervakantie je vrijwilligersgroep ernstig uitdunt en er toch doorgewerkt moet worden? Probeer een soort ‘schaduwploeg’ te formuleren, zodat je niet in paniek hoeft te raken als iemand uitvalt.

Bijvoorbeeld in

In Aduard is Vereniging Dorpsbelangen samen met vele vrijwilligers bezig met de ontwikkeling van het Aduard 825 bewegingspark vlakbij multifunctioneel centrum De Meeden. Het park zal bestaan uit een outdoor-fitnesspark (dat het eerst gerealiseerd gaat worden), een multifunctionele pannakooi en een ‘speel- en belevingspark’. Het fitnesspark is gratis toegankelijk en kan dus door alle dorpsbewoners gebruikt worden. Door het park wordt het multifunctioneel centrum De Meeden onderdeel van het geheel.

In september 2018 werden de eerste plannen gepresenteerd, in 2020 gevolgd door het projectplan waarin ook een zogenaamd ‘beweegplan’ was opgenomen. De plannen voor het bewegingspark werden vanaf 2015 ontwikkeld door de vereniging dorpsbelangen Aduard, in samenwerking met Groninger Dorpen, de werkgroep dorpsvisie Aduard, de 150 dorpsbewoners, bovenbouw-kinderen van basisschool Adeborg, leden van de voetbalvereniging VV Aduard 2000 en het jeugdhonk de Kameleon een nieuwe dorpsvisie opgesteld.

In het [projectplan](https://www.dorpsbelangenaduard.nl/aduard825/presentatie-aduard-825-park/) [link: <https://www.dorpsbelangenaduard.nl/aduard825/presentatie-aduard-825-park/>] staat precies aangegeven hoe de verschillende fases eruit zien, welke onderdelen wanneer worden gerealiseerd, welke personen en bedrijven erbij betrokken zijn, hoe

de financiering is geregeld en hoe de verantwoordelijkheden zijn verdeeld. Ook de communicatieplannen werden hierin uitvoerig uit de doeken gedaan.

[Meer over dit project](#)

[Kader]

Welke soorten medewerkers heb je nodig voor je project?

> Projectleider. Stuurt de verschillende projectmedewerkers aan, houdt de voortgang en de planning bij, maakt afspraken met externe partijen, controleert de kwaliteit en is verantwoordelijk voor de algehele voortgang van het project. Is ook verantwoordelijk voor de algehele sfeer.

> Financieel expert (penningmeester/boekhouder). Stelt van tevoren de begroting op, houdt de uitgaven en inkomsten in de gaten en legt verantwoording af voor de financiële consequenties van het project.

> Communicatiemedewerker (secretaris). Communiceert zowel met de vrijwilligers, de partners als de achterban (het dorp). Werkt nauw samen met de projectleider, onder andere bij het maken van een communicatieplan (bij grotere projecten). Zie ook paragraaf 3.4.

> Vrijwilligerscoördinator. Als je met veel vrijwilligers samenwerkt is het vaak handig als één iemand de vrijwilligers informeert en aanstuurt. Zo iemand denkt ook vanuit de belangen van de vrijwilligers. Werkt daarbij nauw samen met de projectleider en de plannings- en communicatiemedewerkers.

> Inkoper. Bestelt en huurt materialen en gereedschappen. Werkt vaak nauw samen met de projectleider, de planner en financieel expert / penningmeester.

(Een aantal van deze functies kan bij kleinere projecten gecombineerd worden.)

Meer weten

Wanneer heb je expertise van buiten nodig?

Soms kunnen niet alle taken door je dorpsgenoten worden uitgevoerd. En soms is het ook slimmer, omdat een deskundige-van-buiten geen eigen belangen heeft. Aarzel dan niet om iemand van buiten in te zetten, het liefst iemand met een andere ervaring en kennis. Vaak is dat ook goed voor de voortgang en de sfeer, want zo'n 'buitenstaander' heeft geen banden en geschiedenis met het dorp, hoeft geen partij te trekken en kan een brug slaan tussen partijen. Bovendien kan hij of zij met een frisse blik naar het project en de rol ervan in het dorp kijken. En belangrijker nog: een buitenstaander heeft geen eigen belangen bij de uitkomst van het project.

Bijvoorbeeld in

Die buitenstaander kan ook een betaalde kracht zijn. Dat gebeurde bijvoorbeeld in Overschild, waar de gasbevingen het dorp zo hadden toegetakeld dat het grootste deel van de gebouwen moest worden gesloopt en versterkt. Om te voorkomen dat er alleen maar 'van bovenaf' versterkingsplannen werden bedacht en uitgevoerd, en de dorpingen voor een voldongen feit werden gesteld, zochten ze via Dorpsbelangen naar professionele begeleiding. Iemand die alle veranderingen 'in vogelvlucht' kon overzien en tegelijkertijd in detail kon beoordelen.

Uiteindelijk werd de Rotterdamse architect Enno Zuidema aangetrokken als 'dorpsbouwmeester' en als bewaker van de complexe bouwprocessen die plaats zouden vinden in het dorp. Als onafhankelijk deskundige moet Zuidema sindsdien controleren of de geplande huizen van Overschild voldoende kwaliteit hebben en in de omgeving passen. Via de welstandscommissie adviseert hij de gemeente (het college van B&W).

Dorpsbouwmeester Zuidema werkt daarbij niet alleen met zijn ervaring, kennis en gevoel, maar vooral ook op basis van de Structuurvisie Overschild 2018-2028 die voortvloeide uit de Dorpsvisie Versterking Overschild (Witboek 2.0), die door de dorpsbewoners werd opgesteld. Hij werkt daarin samen met het noordelijke architectencollectief De Toeverlaat dat een aanbesteding won en bewoners vanuit hun eigen wensen begeleidt bij lastige keuzes rond versterking, verbouw of nieuwbouw. Ook moeten deze architecten de Overschilders helderheid geven over de mogelijkheden die 'van bovenaf' voorgeschoteld worden.

[Meer over dit project](#)

[Kader]

Projectplanning: zes tips

> Maak een overzicht van alle dingen die gedaan moeten worden om het project uit te voeren. Vergeet daarbij vooral ook niet de organisatie en communicatie.

- > Schat in hoe lang de werkzaamheden gaan duren – in uren (korte projecten), dagen (middellange projecten) of in weken (lange projecten). Weet je niet precies hoe lang iets gaat duren? Vraag het dan aan mensen die eerder met die bijltje gehakt hebben.
- > Zet de activiteiten op een rijtje: wat komt eerst, wat komt later? Wat heeft de hoogste prioriteit, wat de laagste?
- > Kijk goed naar de onderlinge afhankelijkheid van werkzaamheden: wat kan niet uitgevoerd worden, zonder dat eerst iets anders is gedaan?
- > Wees realistisch, maar doe jezelf niet tekort: plan niet te krap. Houd ook rekening met vertraging: bouw buffers in en overlegmomenten met diverse partijen.
- > Pas je planning aan als het nodig is. Een goede projectplanning is niet statisch en kan te allen tijde worden aangepast.

Meer weten

[Planning Projecten: werken aan projecten](#)

Weet je al hoe je gaat communiceren over je project?

Voordat het startschot klinkt, moet je je projectplan definitief maken en delen met vrijwilligers en betrokkenen. Ga er niet van uit dat iedereen inmiddels weet wat het project inhoudt en wat er allemaal staat te gebeuren. Zelfs al heb je je plan al een paar keer uitgelegd in vergaderingen, op de website, in het dorpsblad of de regionale krant: niet iedereen onthoudt wat je een half jaar geleden hebt verteld. De menselijke geest is vluchtig en er is zoveel andere informatie die de oren en ogen passeert.

Maak dus een communicatieplan. Wat wil je overbrengen, aan wie en wanneer? Wil je mensen alleen maar duidelijk maken dat het project gaat beginnen, of wil je ze overtuigen (van de voordelen), waarschuwen (bijvoorbeeld voor overlast), of zoek je steun (vrijwilligers, sponoren)? En hoe ga je dat vervolgens doen?

Als je bijvoorbeeld nog vrijwilligers zoekt, vergeet dan de sociale media, dorpskranten en vrijwilligersdatabanken niet. Vergeet ook niet te vermelden welke ervaringen en kwaliteiten je precies zoekt en wat voor voordelen biedt aan degenen die mee willen helpen: samenwerking, gezelligheid, nieuwe ervaring en de verrijking van je dorp (en vergeet ook de gratis koffie niet!). Maak er echte communicatie van, richt jezelf op de ander en vergeet niet vanuit zijn of haar perspectief te denken.

Vaak heb je al een projectplan liggen dat je maakte om je partners – de gemeente, instellingen, bedrijven – over de streep te halen. Maar dat projectplan is in deze vorm en deze fase niet altijd geschikt om te gebruiken om te communiceren. Dat papieren plan had namelijk een heel ander doel. Nu je van start gaat hoef je geen ambtenaren, wethouders, directeuren meer te overtuigen, maar ga je je dorps- en streekgenoten, je sponoren vertellen wat er wanneer gaat gebeuren en waarom dit alles plaats vindt.

Het communicatieplan behoeft veel zorg, want vaak is communicatie de achilleshiel van dorpsprojecten – daar worden in de dorpskroegen nog heel wat interessante verhalen over verteld. Een project kan nog zo goed uitgevoerd worden, als omwonenden, dorpsbewoners, streekgenoten of bezoekers niet begrijpen wat er gebeurt en waarom, verlies je – vaak onnodig – sympathie en ondersteuning.

Bijvoorbeeld in

In Woltersum – een dorp aan het Eemskanaal – bleek er veel ontevredenheid over de communicatie rondom het versterkingsproces. Er ontstond wantrouwen in het dorp: welke woningen zouden worden versterkt en wanneer? Wie viel buiten de boot? Om dit zoveel mogelijk tegen te gaan richtte een groep bewoners de 'Burenband' op: een organisatie die ervoor wil zorgen dat dorpsgenoten elkaar opvangen en bijstaan en dat scheve gezichten voorkomen worden. Om de saamhorigheid te vergroten en het

gesprek gaande te houden, organiseerde de Burenband daarom bijeenkomsten om te voorkomen dat het dorp verscheurd raakt door de bevings- en vesterkingsstress.

[Meer over dit project](#)

[Kader]

Wat staat er in een communicatieplan?

- > Wat is het doel van de diverse vormen van communicatie: wat moet er gecommuniceerd worden aan wie? Gaat het in zijn algemeen om het informeren van omwonenden, dorpingen, partners en sponsors? Of zoek je vrijwilligers, materialen en gereedschappen? (Meerdere doelen zijn ook mogelijk.)
- > Wie zijn precies de doelgroepen waar je je op richt? Kun je die met een algemene boodschap bereiken of moet je je boodschap op verschillende doelgroepen richten?
- > Wanneer communiceer je wat? Is een boodschap aan het begin van het project voldoende of moet er ook tussendoor gecommuniceerd worden, bijvoorbeeld in de vorm van een (digitale)nieuwsbrief, een ingezonden bericht in de Dorpskrant of een poster in Dorpshuis en Dorpswinkel? En hoe vaak moet dat? Elke week, elke maand, elk kwartaal?
- > Hoe communiceer je met de achterban, met je partners, met de sponsors? Moet je daarvoor verschillende kanalen aanspreken? Moet je ze anders aanspreken?
- > Wat communiceer je precies? Wat is de kern van je verhaal, van je project?
- > Welke middelen ga je gebruiken? Papier, digitaal, billboards, geluidswagens? Pas de middelen aan je doelgroep en doel aan.
- > Wie doet wat? Wie zijn verantwoordelijk voor welk deel van de communicatie? Maak heldere afspraken.

Meer informatie

Wanneer kan je project echt van start?

De taken zijn verdeeld, de projectleider weet precies wat er verlangd wordt, het communicatieplan ligt gereed en wordt al gedeeltelijk uitgevoerd. Nu kun je van start. Maar wanneer is dat 'nu'? Is dat als je er zelf klaar voor bent? Als de vergunningen binnen zijn? Als de eerste subsidie is toegezegd?

Als de financiën een grote rol spelen, moet je dan wachten tot 50, 80 of misschien zelfs 100 procent van de toegezegde financiën op de bankrekening van je stichting, vereniging of coöperatie staat?

Leidend is en blijft je projectplan Als je samenwerkt met verschillende partners – gemeente, instellingen, banken – weet je meestal precies wanneer je aan de slag kunt. Je zult je partners moeten inlichten. Bij twijfel moet je er zelfs een expliciete vraag van maken: kunnen we wat jullie betreft van start? Laat desnoods handtekeningen zetten of een steunbetuiging uitschrijven, zodat je zeker weet dat iedereen het – ook officieel – ermee eens is dat er begonnen kan worden.

Elk project kent zijn eigen startvoorwaarden en die zul je zelf, samen met je partners, moeten formuleren. Wanneer begin je? En wie beslist daarover? Wie mag op de startknop drukken? Is dat de gehele projectgroep, de projectleider, de voorzitter, de vereniging of spelen de andere partners, de gemeente en subsidiegevers ook nog een rol bij deze beslissing? En welke rol spelen de oorspronkelijke initiatiefnemers in het geheel?

Denk goed na over het juiste startmoment. Die hoeft namelijk niet een op een samen te vallen met het beslismoment. Wil je wel met de verbouwing van je dorpshuis middenin de zomer beginnen, als de mussen van het dak vallen en iedereen op vakantie gaat? Wil je een belangrijke weg blokkeren voor de aanleg van je Dorpsmoestuin terwijl de scholen net weer opengaan? Timing is heel belangrijk. Elk project kent zijn eigen struikelblokken en voorwaarden.

Bijvoorbeeld in

Soms is het handig om een proefproject te organiseren, zodat je weet waar je aan toe bent. Dat gebeurde bijvoorbeeld in Sauwerd, waar de eigenaar van de supermarkt er in 2016 mee ophield, waarna het dorp zonder winkel kwam te zitten. Een groot probleem vonden de dorpelingen en de vereniging Dorpsbelangen, want niet iedere dorpsbewoner had de mogelijkheid om snel even twee keer vier kilometer af te leggen voor een halfje bruin of een potje mosterd. Een initiatiefgroep verzamelde handtekeningen voor het behoud van de dorpswinkel en zocht met Dorpsbelangen naar een oplossing. Die zou, zo concludeerde men al snel, van vrijwilligers uit en om het dorp moeten komen. Als proef werd daarom in de zomer van 2016 de

kruidenierswinkel voor de eerste keer geopend met steun van vrijwilligers.

Leveranciers en streekproducenten voorzagen de winkel van goederen.

De proef slaagde en al snel rees het idee om hier iets permanents van te maken. Er werd een coöperatie opgericht waarvan dorps- en streekgenoten lid konden worden voor een symbolisch bedrag van 20 euro per jaar. Ruim zeventig procent van de dorpingen in Sauwerd werd ook daadwerkelijk lid van de dorpencoöperatie Reitdiepdal U.A., waarvan ook inwoners van Adorp en Wetsinge lid konden worden. De winkel werd daarmee niet alleen een uitkomst voor de dorpen, maar ook eigendom van de dorpingen.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Startmomenten voor een project

- > Als de financiering helemaal of gedeeltelijk rond is en al het benodigde geld op de bankrekening staat.
- > Als je voor elke taak een medewerker hebt gevonden.
- > Als al het materiaal en alle gereedschappen er zijn.
- > Als de omstandigheden gunstig zijn voor je werkzaamheden (denk bijvoorbeeld aan (school)vakanties, weersomstandigheden en de agenda van de gemeente).
- > Als alle bestuursleden en/of partners het groene licht hebben gegeven.
- > Als de communicatie naar partners en belanghebbenden geslaagd is.
- > Een combinatie van een of meer van bovengenoemde factoren.

Weet je hoe je de voortgang van je project in de gaten gaat houden?

De posters hangen, de berichten staan in de dorpskrant, het officiële startschot is gegeven en de handen gaan uit de mouwen. Je project gaat van start. Hoe zorg je ervoor dat de boel goed blijft draaien? Dat de planning zo goed mogelijk gevolgd wordt en tegelijkertijd de sfeer fijn is?

Belangrijkste schakel in dit geheel is de projectleider. Die is de spin in het web, organiseert, regelt, bewaakt, stemt af en grijpt in als dat nodig is (zie kader) voor diens taken- en verantwoordelijkheidspakket). Hij of zij is ook degene die kan en mag ingrijpen als de werkdruk te hoog is, er conflicten dreigen of zich onverwachte problemen voordoen.

De projectleider is degene die weet wanneer er wat moet gebeuren en rapporteert daar regelmatig over aan zijn opdrachtgevers. Dat zijn de bestuurders van de coöperatie, vereniging of stichting waarvanuit het plan is bedacht, ontwikkeld en georganiseerd. Hoe vaak er moet worden gerapporteerd is afhankelijk van de grootte en complexiteit van het project en van de afstand tussen de projectleider en bestuurders.

Bij kleine projecten is het vaak niet nodig om schriftelijk te communiceren over de voortgang: een telefoontje of een kort gesprekje kan dan volstaan. Aan de andere kant is het wel handig als er dingen op papier staan, zeker als je later verantwoording moet afleggen als projectleider.

Bijvoorbeeld in

Voor elkaar klaarstaan is niet altijd meer vanzelfsprekend in de Groninger dorpen. Vandaar dat in Roodeschool een burgerinitiatief ontstond om hulpvragen te vergemakkelijken en vraag en aanbod bij elkaar te brengen. [Veur Mekoar Roodeschool](#) probeert hulpvragenden over een drempel te helpen. 'Moet u een keer naar het ziekenhuis en heeft u geen vervoer? Een incidenteel klusje? Heeft u talenten of een hobby waar u anderen blij mee kan maken? Ook dan mag u ons benaderen.'

Dit project werd gesteund en geïnitieerd door de voormalige gemeente Eemsmond die merkte dat in veel dorpen het aanbod aan vrijwilligerswerk en mantelzorg vaak versnipperd was – iets waar de dorpen zelf ook mee worstelden. Dorpsbewoners werden daarom gekoppeld aan verschillende zorg-, jongeren- en oudereninstellingen, en gingen in overleg met de dorpencoördinator van de gemeente. Eerst werd daarvoor samen met Dorpsbelangen een sterkte/zwakte-analyse (SWOT) per dorp gemaakt om de stand van zaken op het gebied van mantelzorg en vrijwilligerswerk in kaart te brengen. Daarna werden de

ondersteuningsvragen van dorpsbewoners omgezet in een werkplan en een digitaal platform dat – dankzij de inzet van vrijwilligers – nog steeds draait.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Taken en verantwoordelijkheden van een projectleider

Een projectleider

- > is verantwoordelijk voor het gehele project
- > maakt – vaak samen met anderen – een planning en houdt deze nauwkeurig bij
- > heeft de dagelijkse leiding over het project
- > organiseert en delegeert de werkzaamheden
- > bepaalt wie er aan welke taak werken en wat eenieders bevoegdheden zijn
- > bewaakt het budget en de voortgang
- > bewaakt de kwaliteit
- > managet het gehele team
- > stemt af met bestuurders, opdrachtgevers, partners en leveranciers
- > schat risico's in en grijpt in waar nodig
- > bewaakt de algehele sfeer

Meer weten

Is je project vertraagd of wijkt het af?

Er zijn maar weinig projecten die in een keer goed gaan. Als het goed is, heb je daarvoor ook ruimte ingebouwd in je planning. Maar wat doe je als het project erg begint af te wijken van je plan en planning? Wanneer trek je aan de bel? Wanneer moet je overgaan op plan B? Hoe flexibel moet je zijn?

Aanpassingsvermogen is vooral bij het bevingdossier van groot belang. Sinds de grote beving bij Huizinge in augustus 2012 blijken er telkens nieuwe ideeën plannen en protocollen op te duiken die burgers, bestuurders en hele gemeenschappen op het verkeerde been zetten. In het grote bevinggebied rond epicentrum Loppersum zitten sommige bewoners en bewonersgroepen al vele jaren op het vinkentouw: wanneer gaat de versterking van ons huis plaatsvinden en wat kunnen wij daar als dorpsgemeenschap aan doen?

Hoe moet je reageren als ineens je plannen doorkruist worden door krachten van buitenaf? In feite moet je dan weer terug naar het eerdere geschetste proces van ideeën verzamelen, overleggen, partners zoeken en een werkbare plan maken. Je bent alleen een ronde verder, met alle teleurstellingen van dien, maar ook met inzichten, ingangen en contacten. Je kunt dus in deze tweede cyclus veel sneller handelen.

Wat je in ieder geval niet moet doen is je plannen volledig aanpassen aan wat de grote machten en krachten om je heen fluisteren. Er is een reden waarom jullie dit initiatief zijn gestart en die redenen zul je in deze tweede cyclus van denken, overleggen, partners zoeken nog scherper moeten zien te formuleren. Probeer daarom te zoeken waar de grenzen liggen. Wat moet er in ieder geval gebeuren? Wat wil je minimaal bereiken? Wanneer is de grens bereikt?

Probeer zeker niet de kaasschaafmethode te hanteren als je tegenwind ondervindt. Als je minder geld, minder vrijwilligers of minder toestemming hebt gekregen om een plan uit te voeren, is het niet slim om overal een stukje van af te snijden. Daarmee verdun je je ideeën en verzwak je je project. Ga terug naar de oorspronkelijke ideeën en kijk wat er wél van kan worden gerealiseerd.

Bijvoorbeeld in

Dat doorzettingsvermogen belangrijk is ondervond ook Onderdendam waar een groep actieve dorpsbewoners in 2013 de werkgroep *Houd Onderdendam Overeind!* oprichtte. Deze opereerde onder de vleugels van de Vereniging Dorpsbelangen Onderdendam en ging uit van de gedachte dat er iets gezamenlijks moest wat gebeuren – iets wat het individuele schadeherstel aan huizen oversteeg. De bevingproblematiek bleek bovendien een goede aanleiding om de andere problemen die de dorpsbewoners op zich af zag komen – van versterking tot

vergrijzing, van schadeherstel tot verduurzaming – in een overkoepelend plan aan te pakken.

Dankzij ‘brede dorpsgesprekken’ die de werkgroep hield, werd duidelijk wat de rest van de Onderdendammers belangrijk vond en welke ideeën er allemaal leefden. Met behulp van een enquête, gehouden in 2014, werden bovendien de schadeposten, ideeën en zorgen van de bevolking geïnventariseerd. Bijgestaan door architect Enno Zuidema, Daad Architecten en Groninger Dorpen leidde deze informatie tot een collectieve, integrale dorpsvisie, onder de titel *Onderdendam Zoo!*. Hierin werd een compleet toekomstplan voor het dorp uiteengezet, inclusief prioriteiten.

In augustus 2016 werd dit plan gepresenteerd aan het dorp, de gemeenteraad van Bedum (waar Onderdendam toen nog onder viel) en de Nationale Coördinator Groningen (Hans Alders), die de ideeën in 2015 opnam in zijn eerste meerjarenplan (2016-2020). Onderdendam moest de proeftuin van Groningen worden, vond men.

In 2017 bleek echter dat de plannen van Onderdendam niet op deze manier door het NCG zouden worden omarmd: versterking zou vooral elders plaatsvinden, rond het epicentrum in Loppersum. Daardoor gingen de eerste versterkingsrondes aan het dorp voorbij. De grote sprong voorwaarts die Onderdendam wilde maken, bleef uit – ondanks alle inspanningen en beloftes.

Maar na de verwerking van de teleurstelling werden toch nog wat oude plannen uitgevoerd. Er werd bijvoorbeeld een betaalde ‘dorpsondersteuner’ aangesteld die zorgprojecten en vrijwilligers coördineerde (van tuinonderhoud tot wandel- en fietsmaatjes) en als een spin in het web opereerde. Ook wisten de dorpsbewoners voor elkaar te krijgen dat ze hun wensen mochten formuleren over de sloop en nieuwbouw van huizen op de Stadsweg. Een mengeling van ouderen en jongeren zagen ze daar het liefst, zo lieten ze weten aan de gemeente en de woningbouwvereniging Wierden en Borgen. Uiteindelijk besloot de woningbouwvereniging zes nieuwe levensloopwoningen voor de sociale verhuur te bouwen. Deze passen in het dorpsbeeld, zijn aardbevingsbestendig, energiezuinig en vooral zijn geschikt voor senioren en kleine gezinshuishoudens – precies zoals de Onderdendammers hadden gewild.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Wat te doen in tijden van crisis?

Vrijwel elke organisatie krijgt ooit te maken met een crisis: een onverwachte financiële tegenvaller, een rel in de media, brand in de keuken van het dorpshuis.

Wat moet je wel en wat zeker niet doen in zo’n geval?

- > Maak vooraf een crisisplan waarin ook staat wie er in het crisisteam zitten en wat er wanneer moet gebeuren. Wacht niet tot het crisis is, voordat je dit plan klaar hebt.
- > Neem dit plan regelmatig door en weet waar de leden van het crisisteam zich bevinden.
- > Roep het crisisteam zo snel mogelijk na het uitbreken van de crisis bij elkaar.
- > Verzamel zo snel mogelijk de feiten: wat is de oorzaak, wat is de invloed op de directe omgeving, in hoeverre is het al bekend, welke acties zijn er al genomen, wie moeten meteen worden ingelicht?
- > Geef iedereen een taak en spreek af wanneer en hoe je de antwoorden wilt ontvangen (geen moment te verliezen).
- > Maak duidelijk wie de leiding heeft en wie communiceert met de buitenwereld.
- > Waarschuw de belangrijkste autoriteiten.
- > Houd bij wat er voor informatie en geruchten worden verspreid – vooral op sociale media. Geef duidelijke instructies wie daarop reageert en hoe dat moet gebeuren.
- > Begin meteen met het bijhouden van een schema waarop precies staat wanneer wat is gebeurd en wie wat heeft gedaan. Dit is een belangrijk document – niet alleen voor evaluaties, maar eventueel ook voor rechtszaken, verzekeringen en andere juridische kwesties.
- > Bespreek snel wanneer en wat er wordt gecommuniceerd aan het grote publiek.
- > Plan ook na verloop van tijd rustmomenten in om bij te komen en op verhaal te komen. Geef ook de ruimte voor emoties. Niet alles kan in crisissituaties rationeel opgelost worden.

[Einde kader]

Meer weten

Weet je wat je moet doen als je project echt klaar is?

Het dorpshuis is volledig gemoderniseerd, de coöperatieve supermarkt is ingericht, het dorpsommetje is geopend. Het feest kan beginnen. Of moet dat later? Of al eerder, als het dak van het dorpshuis klaar is, of de eerste planten in de moestuin worden gezet? Wanneer is een project eigenlijk afgerond?

Denk daar niet te licht over. Het lijkt een detail, zo'n officieel openingsmoment, maar er hangt heel veel van af. Je probeert namelijk een soort gezamenlijkheid te creëren. Je wilt laten zien aan het hele dorp én aan de buitenwereld dat deze gemeenschap iets collectiefs voor elkaar heeft gekregen. En dat is een moment om even stil bij te blijven staan – niet alleen met de vrijwilligers – maar ook met de niet-actieven en de rest van de dorpingen.

Natuurlijk is dit een zeer geschikt moment om iedereen te bedanken en de initiatiefnemers, de partners en vooral de vrijwilligers in het zonnetje te zetten. En met elkaar in contact te brengen. Schep daar dus ruimte voor – zowel fysiek als in tijd. Even een lintje doorknippen, applaus en we zien elkaar wel weer, is een gemiste mogelijkheid om iets te vieren dat meer is dan een gereedgekomen project.

Bovendien is dit ook het moment waarop je je project aan de rest van de wereld kunt laten zien, via de media. Nodig de lokale, regionale en – waarom ook niet – de landelijke pers uit, laat foto's nemen die je in de Dorpskrant en op de Facebookpagina kan zetten en verspreidt een persbericht voor én na de opening. Maak iets van je opening.

Bijvoorbeeld in

Nadat vrijwilligers in Schouwerzijl een boomgaard hadden opgezet, op de plek van een verwaarloosd bosje bij de haven, werd groot feest gevierd. Toenmalig burgemeester Koos Wiersma van De Marne tekende officieel de gebruikersovereenkomst voor de grond waarop de Mouskerij is gevestigd. Als beloning kreeg hij een appeltaart uit de 'appeltaartmachine', die een van de initiatiefnemers, Gerard Gosen, speciaal voor die gelegenheid in elkaar had gezet. Met elkaar was het een zeer feestelijke gelegenheid die bij de inwoners van Schouwerzijl nog lang in het geheugen gegrift staat.

Het initiatief van de bewoners van Schouwerzijl won de Duurzame Dorpenprijs. Naast de boomgaard bestaat de Mouskerij overigens ook nog uit een groentetuin en een speelbos voor de kleintjes.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Wat te doen om voorzieningen te behouden?

- > Doe gedegen onderzoek naar de vraag naar voorzieningen. Wie is je doelgroep?
- > Vergelijk het aanbod met het aanbod in de wijde omgeving. Wat is je unieke positie?
- > Staar je niet blind op standaardoplossingen. Waarom een supermarkt als een dorpswinkel ook goed is.
- > Sta open voor ontwikkelingen uit onverwachte hoek. Waarom geen winkel in een veelbezochte boerderij?
- > Liever een vakbekwame winkelier dan een deponhouder van allerlei diensten.
- > Combineer functies en voorzieningen: Waarom kan de distributie van de stomerij niet bij de benzinepomp?

Meer weten

Hoe kun je ervoor zorgen dat je project na oplevering niet doodvalt?

De dorpsmoestuin, het dorpshuis en het ommetje zijn geopend, de eerste woningen zijn met eigen budget onder architectuur versterkt en de lokale energiecoöperatie heeft de zonnepanelen op het dak van een boerenschuur, feestelijk onthuld. Het project is af. En loopt. Nu begint volgens velen het echte werk. Want hoe zorg je ervoor dat je project waar zoveel tijd, energie en geld in is gestoken bezield blijft? Dat het enthousiasme niet verdwijnt nu het feest is geweest?

Wat kun je doen om de geest erin te houden? Daarvoor zijn volgens deskundigen vier elementen van belang (zie ook 3.10): een duidelijke missie (die niet vaak genoeg herhaald kan worden), verbondenheid (in de vorm van gezamenlijke meetings/koffiepauzes/missies), communicatie (overleg) en waardering. En daar zou nog een vijfde aan toegevoegd kunnen worden: het vermijden van conflicten. Niets is zo desastreus voor een project dan een conflict dat misschien eerst sluimert en dan uitbarst. Wees dat dus voor. Weet wat er speelt en wuif onvrede niet te makkelijk weg.

Bijvoorbeeld in

In vijf dorpen ten oosten van Loppersum – 't Zandt, Zeerijp, Eenum, Leermens, Oosterwijdwerd en Westeremden – zaten ze rond 2010 met eenzelfde probleem: het regionale onderwijsbureau had hen duidelijk gemaakt dat de kleine dorpscholen over enkele jaren niet meer kon blijven bestaan. Leerlingenaantallen daalden al jaren, de kwaliteit van het onderwijs daalde en de kosten zouden steeds verder stijgen. Sluiting van de kleine dorpscholen was het enige wat er op zou zitten, volgens de vier scenario's die de gemeente Loppersum had bedacht.

Onmiddellijk kwamen de ouders van de schoolgaande leerlingen in actie. En met hen de dorpelingen en de dorpsverenigingen. Dit was niet goed. Dit was niet wat ze wilden. En bovendien waren ze ook niet in de plannen gekend. Acties werden op touw gezet en de werkgroep 'kleine scholen Loppersum Oost' werd opgericht.

Resultaat daarvan was dat een vijfde scenario werd bedacht, door de dorpsbewoners zelf. Met feiten en cijfers ondersteund. Daardoor werden de ouders en dorpsbewoners eindelijk een volwaardige gesprekspartner voor de gemeente en het onderwijsbureau. Verhitte gesprekken werden steeds constructiever. Er kwam bijval van hogerhand door nieuwe wetgeving die de kleine scholentoeslag in stand hield. Een pilot kwam tot stand.

De sleutel van het geheel bleek samenwerking te zijn: een netwerkschool. De afzonderlijke scholen bleven bestaan, maar werden op hoger niveau samengevoegd, zodat in 2016 een overkoepelende netwerkschool ontstond onder een directeur. Leraren rouleren sindsdien over de verschillende scholen en werken intensief samen.

De scholen behielden wel hun eigen identiteit. En de schoolgebouwen werden versterkt. Het plaatselijk onderwijs was gered.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Hoe houd je je project na de opening draaiende?

- > Laat je idee, plan en missie duidelijk zien: hang hem op zichtbare plek op en blijf hem herhalen.
- > Zorg voor verbondenheid. Zorg voor genoeg gezamenlijke momenten, zoals bij het begin van de werkzaamheden, de koffie- of lunchpauze en de wekelijkse of maandelijks borrels.
- > Ga uit van de persoonlijke motieven van je vrijwilligers en medewerkers (als je ze niet kent: praat daarover).
- > Ga regelmatig in gezamenlijk én individueel gesprek over de functie, de werkzaamheden en de motivatie: wat kan er beter, wat zijn de eigen doelen?
- > Zorg voor genoeg speelruimte: niet iedereen kan altijd overal. Als men vaker gedwongen wordt om op tijden te werken die men eigenlijk niet wil, kan dit leiden tot absentie en afbreuk.
- > Zorg voor afwisseling en functieverandering – zeker voor degenen die daar behoefte aan hebben.
- > Laat regelmatig zien dat je het werk van eenieder waardeert. Vraag ook aan eenieder om dat óók te doen als ze dat willen.
- > Zet waardering ook om in daden: wees ruimhartig met getuigschriften, attenties, functies, feestavonden – voor zover mogelijk.
- > Probeer niet alles tussen neus en lippen te bespreken, maar organiseer ook officiële gesprekken en evaluaties.
- > Vermijd conflicten. Wees ze voor. Weet wat er broeit. Ga in gesprek met onrustigen.
- > Geef de mogelijkheid om kennis en ervaring op te doen en deskundigheid te bevorderen. Geef eenieder de mogelijkheid om via ervaring en kennis te groeien tijdens het werk.

Meer informatie

Weet je of en hoe je je project evalueert?

Hoe verloopt je project? Wat is er over van de oorspronkelijke ideeën? Hebben de nieuwe ervaringen voor nieuwe ideeën gezorgd? Geen enkel project is volmaakt en dus zul je van tijd tot tijd polshoogte moeten nemen. Zelfs als alles goed lijkt te gaan. En dat doe je door te evalueren. Dat kun je doen door een gesprek aan te gaan met je bestuur, je medewerkers en de strategische partners en hen te vragen wat ze er van vinden, wat goed ging, wat er nog beter kan, etcetera. Maar vaak is het effectiever om wat meer tijd in de evaluatie te steken en jezelf van te voren een aantal gerichte vragen te stellen (zie kader). Daarbij gaat het ook weer om je oorspronkelijke ideeën en aannames. Zijn die uitgekomen? Hoe zou je dat te weten kunnen komen?

Wat wil je precies evalueren? Gaat het je om het proces – wat er goed of fout ging tijdens het project of in de voorbereidende fases? Of gaat het je om de resultaten: of je je doel en je doelgroep(en) hebt bereikt? Het kan je ook specifiek gaan om de samenwerking: verliep die zoals gewenst? Denk goed na wat je precies zou willen weten, en overleg dit met de anderen: wat is voor hen belangrijk om te weten te komen? Wat is het doel van deze evaluatie? Wat mis je nog aan kennis en inzichten?

Een tweede vraag is met wie je gaat evalueren: met de projectmedewerkers, met je bestuur en partners of met de leden van je doelgroep? Als je wilt weten wie nu eigenlijk gebruik maken van je dorpsommetje, wat ze ervan vinden, en wat er eventueel verbeterd kan worden, dan zul je een manier moeten vinden om de doelgroep(en) te onderzoeken. En omdat daar ook mensen van buiten het dorp (toeristen) toe behoren, kun je niet volstaan met een evaluatieformulier in de dorpskrant, of een oproep op je Facebookpagina. Je zult dan bijvoorbeeld een oproep moeten doen op het bijbehorende informatiebord, of een QR-code moeten plaatsen die naar een evaluatiepagina leidt.

Een andere vraag is wanneer je gaat evalueren: tussentijds of na afloop? En hoe lang na afloop? En moet je zo'n evaluatie later weer herhalen? Als je trends en ontwikkelingen wilt signaleren, zul je vaker moeten evalueren, ergens in het begin een nulmoment moeten creëren en vervolgens op steeds dezelfde wijze de mensen moeten ondervragen.

Een vierde belangrijke vraag is in welke vorm je evalueert. Doe je dat in een gezamenlijk gesprek waarin iedereen zijn zegje mag doen, of is het beter om individuele evaluatiegesprekken te houden, zodat ook de wat schuchterder mensen hun zegje kunnen doen. Of is het nog beter om het proces te anonimiseren, via een evaluatietool op het web, zoals Google Forms of survio.com? Vanzelfsprekend zul je daarbij rekening moeten houden met degene voor wie de evaluatie is bedoeld. Niet

iedereen is even handig met webtools. Maar ook niet iedereen woont om de hoek. Pas je vorm dus aan aan je beoogd evaluatiepubliek.

Wat kun je doen met zo'n evaluatie? Soms is het een beetje onduidelijk waarom al dat nabespreken nodig is. Stel daarom van te voren vast wat je zou willen en communiceer dat ook. Wil je bijvoorbeeld onderwijl kunnen bijsturen dan heb je een heel ander doel, dan wanneer je je vrijwilligersorganisatie wilt doorlichten en kijken of er genoeg energie over is. Wil je proberen nieuwe plannen te ontwikkelen dan kan een evaluatie, een gezamenlijk gesprek of een enquête een antwoord geven op de vraag wat voor ideeën leven. Probeer dus duidelijk te formuleren wat het doel is van je evaluatie en communiceer wat je met die resultaten zou willen bereiken.

Bijvoorbeeld in

De vrijwilligersorganisatie Lang Leve Kolham ondersteunt oudere dorpsgenoten met boodschappen doen, medicijnen halen en vervoer regelen naar dokter of ziekenhuis. Een uitgebreide enquête van de vereniging Dorpsbelangen Kolham wees uit dat er veel behoefte aan een dergelijke ondersteuning was bij de inwoners van Kolham, waarvan een derde boven de zestig is en het merendeel zelfs 70+. Ook andere projectideeën kwamen uit deze enquête voort, zoals voor de bouw van levensloopbestendige woningen.

Enkele initiatiefnemers, later verenigd in de commissie Leefbaarheid van Dorpsbelangen Kolham, zette een enquête uit onder de zestigplussers van Kolham en de uitkomsten daarvan werden door Vereniging Dorpsbelangen Kolham en stichting Plaatselijk Overleg Samenwerkende Ouderenorganisatie (POSO) Midden-Groningen. Daaruit vloeiden een aantal projecten voort: een dorpsloket, een vrijwilligersnetwerk dat activiteiten zou organiseren en een onderzoek naar levensloopgeschikte woonvormen. Vooral het voorstel voor een op te zetten vrijwilligersorganisatie, onder de noemer 'Lang Leve Kolham', scoorde hoog. Ook werd een wandelgroep voor senioren opgericht – ondersteund door het anjerfonds – maar die werd tijdelijk verstoord door de komst van het coronavirus. Tijdens de coronaperiode werden wel flyers verspreid, waarop de vrijwilligers van Lange Leve Kolham aanboden boodschappen te doen, medicijnen op te halen of ouderen te vervoeren naar dokter of ziekenhuis.

De enquête werd in 2019 uitgezet en op 1 oktober 2019 gepresenteerd op de internationale dag van de ouderen in dorpshuis 't Mainschaor. 'De uitkomst hiervan was dat ruim 80% graag een vervolg ziet van de acties.'

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Keuzes bij het evalueren

> Doel: Wat is het doel van je evaluatie: het proces (wat ging er goed of fout?), het resultaat (bereik je het doel en de doelgroep goed?), de onderlinge samenwerking of een combinatie?

> Doelgroep: Wie wil je evalueren? Je medewerkers, je doelgroep, het dorp of de hele regio? Is een selectie voldoende of wil je zoveel mogelijk stemmen horen?

> Timing: Wanneer evalueer je? Vooraf, middenin het project, achteraf? En is dit eenmalig of ga je vaker evalueren?

> Vorm: Ga je gewoon bij elkaar zitten om terug te kijken, of komen dan alleen de brutaalsten weer aan het woord? Evalueer je kwantitatief met een standaardformulier? Op papier of digitaal?

Meer informatie

Weet je al hoe je hierna verder gaat met dit project?

Je project is afgerond en loopt goed. Het dorp is trots op zijn nieuwe dorpshuis, moestuin, ommetje, windmolen of de eigen aanpak van de versterking. Tijd om op je lauweren te gaan rusten? Of kun je meer uit zo'n afgerond project halen?

Voor sommigen is dit inderdaad het moment om tevreden achterover leunend naar het dorp en de geslaagde projecten te kijken. Voor anderen is het wel of niet slagen van een project juist een aansporing om door te gaan. Nieuwe wegen in te slaan of oude wegen op te poetsen. Vergeet ook niet dat je veel kennis en ervaring hebt opgedaan: inhoudelijke en technische kennis, maar ook over het organiseren van dit soort projecten, over samenwerkingsstrategieën en over de verhoudingen in het dorp en de regio.

Die kennis en ervaring kun je gebruiken om nieuwe ideeën te bedenken of oude ideeën tegen het licht te houden. Hoe zou je het nu aanpakken? En wat zou je eigen rol daarin kunnen zijn? Dezelfde als in het vorige project, of ben je toe aan een nieuwe rol? Zou je bijvoorbeeld je kennis en ervaring willen overdragen aan anderen en zelf een wat bescheidener rol op de achtergrond willen spelen?

Bijvoorbeeld in

In Westerlee introduceerde de initiatiefgroep *Veur mekoar mit mekoar* in 2016 een elektrische duofiets, waarmee vrienden of partners uit het dorp gezamenlijk tochtjes konden maken. De fiets werd door de gemeente in bruikleen gesteld en na de succesvolle introductie werd de duofiets nog een jaar lang door de gemeente uitgeleend. Gemeentelijk ingrijpen zorgde er dus voor dat de functionaliteit van het project werd verlengd.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Hoe ga je verder?

1. Breid het project verder uit: elk jaar een beetje meer, een beetje beter.
2. Als het project succesvol is, vertel het verhaal dan verder.
3. Als het project een einddatum heeft: kan deze verlengd worden?
4. Als het een eenmalig project is én succesvol: kun je er niet een (twee)jaarlijks / maandelijks project van maken?

2. Wij willen een initiatief van dorpsbewoners ondersteunen

2.1 Hebben jullie al vaker bewonersinitiatieven ondersteund?

2.2 Weet je of dit project onder de doelstellingen valt van Dorpsbelangen?

2.3 Weet je wat er speelt onder je dorpsgenoten rond dit onderwerp?

2.4 Weet je al op welke manier je dit project wilt ondersteunen?

2.5 Weet je al wie dit project binnen de eigen organisatie gaat ondersteunen?

2.6 Weet je al hoe het project zal worden uitgevoerd en wat de planning is?

2.7 Is het project al voltooid?

Hebben jullie vaker initiatieven van dorpsbewoners ondersteund?

De meeste dorpsinitiatieven komen vroeg of laat – op welke manier dan ook – bij Dorpsbelangen terecht. Soms is het onderdeel van een standaardtraject, zeker als dorpsbewoners vaker op vaste basis of via projecten samenwerken met Dorpsbelangen. Maar er zijn ook uitzonderingen: initiatieven die uit een hele andere hoek komen. Van nieuwe, enthousiaste dorpsgenoten bijvoorbeeld, of van individuen en groepen die tot nu toe onder de radar bleven. Wat doe je daarmee?

Of een initiatief bij je wordt aangemeld of niet, uiteindelijk zul je moeten bepalen of en hoe Dorpsbelangen dit project eventueel zou kunnen ondersteunen. Veel hangt natuurlijk af van de structuur, vorm en doel van Dorpsbelangen: is het een traditionele vereniging, een coöperatie of kent het een andere vorm? Voert Dorpsbelangen alleen eigen projecten uit, of is ze ook dienstbaar en ondersteunend voor initiatieven van buiten de eigen kring?

In alle gevallen kan het geen kwaad om op de hoogte te blijven van de verschillende initiatieven in het dorp. Soms weten de nieuwbakken initiatiefnemers niet dat er al plannen zijn voor een speeltuintje of dorpsbioscoop, of er al een *art weekend* is gepland voor volgend jaar. In alle gevallen is het goed om te weten wat er speelt en leeft in het dorp. Gebruik daarvoor de geëigende kanalen – web, sociale media, dorpskroeg, schoolplein, leugenbankje – en nodig initiatiefnemers uit om te komen overleggen.

Wacht dus niet tot de bewoners op jou af komen met een vraag of een plan, maar probeer contact te leggen als je de eerste signalen ontvangt. Al was het alleen maar om te laten zien dat je weet wat er speelt en er belangstelling is voor het wel en wee van een dorp.

Bijvoorbeeld in

Zo werd de Dorpsbelangenvereniging Den Andel met het aantreden van een nieuwe voorzitter in 2017 een [netwerkorganisatie](#). 'Iedereen met een bepaalde passie moet iets kunnen doen en betekenen in Den Andel', zei de voorzitter. 'Dat is het uitgangspunt: zoveel mogelijk mensen mee laten doen.'

In de praktijk betekent dit dat bewoners van Den Andel die ideeën of plannen hebben zelf aan de slag gaan om deze te realiseren. Dorpsbelangen ondersteunt dit met advies, netwerkconnecties en publiciteitsmiddelen (website, dorpskrant). 'Heb je klachten over het verkeer? Formeer maar een werkgroep. Degene die er het meeste last van hebben, moeten maar die werkgroep op gaan richten. Dan moet je draagkracht zien te krijgen, samen met ons.'

Toen twee bewoners aankwamen met het idee om het voormalige voetbalveld om te zetten in een Dorpstuin (Dorpsmoestuin), ondersteunde Dorpsbelangen dit

van harte, maar de verantwoording voor de uitvoering en de exploitatie bleef bij de initiatiefnemers.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

De kracht van een dorpsgemeenschap

Wat is de kracht van een dorp en zijn gemeenschap?

1. *Sociale cohesie.* Dorpen vormen een afgebakende sociale eenheid met een overzichtelijke dorpsgemeenschap. Mensen zijn actief in kleinschalige organisaties, kerken, dorpscomités en verenigingen, doen vrijwilligerswerk en werken samen. De kunst is om die potentie te blijven mobiliseren en voor nieuwe impulsen te zorgen, onder andere op het gebied van leefbaarheid en duurzaamheid.
2. *Bereidheid van vrijwilligers.* In dorpen zijn er veel vrijwilligers die bereid zijn zich in te zetten voor de leefbaarheid van hun dorp.
3. *Kennis en ervaring.* Er is in dorpen een vaak onverwacht grote potentie aan kennis en ervaring aanwezig bij het opzetten en uitvoeren van acties en projecten. Er wonen vaak mensen met goede opleidingen en uiteenlopende beroepservaringen. Door deze mensen bij elkaar te brengen ontstaan in het dorp nieuwe groepen vrijwilligers met vergelijkbare ideeën en idealen. Samen kunnen ze een voortrekkersrol spelen bij het ontwikkelen van projecten die voor het hele dorp aantrekkelijk zijn.
4. *Technische mogelijkheden en schaal.* Veel technische oplossingen kunnen tegenwoordig goed geïmplementeerd worden op dorpsniveau. Een halve eeuw geleden moest je bijvoorbeeld over een elektriciteits- of warmtecentrale beschikken om als dorp je eigen energie op te wekken, tegenwoordig kan dat met zonnepanelen, windmolens en biovergisters. Bovendien heeft de organisatie van dit soort projecten op dorpsniveau minder aanlooptijd nodig dan op andere schaalniveaus.

(Bron: *Vijftig ideeën voor duurzame dorpen* (link: https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/ndd-2-pro/ckeditor_assets/78/vijftig_ideeen_voor_duurzame_dorpen_-_versie_1_-_januari_2014_original.pdf))

Weet je of dit project onder je doelstellingen en dorpsvisie valt?

Niet elk initiatief van dorpsbewoners hoeft natuurlijk door Dorpsbelangen te worden ondersteund. Initiatieven met een politiek karakter – van actiegroepen tot solidariteitsacties – passen vaak niet in het straatje van de meeste dorpsverenigingen. Ook projecten die controversieel zijn en tot grote problemen of scheuringen in het dorp kunnen leiden, worden vaak niet omarmd door dorpsverenigingen. Maar hoe kun je weten wat controversieel, politiek of aanstootgevend is?

De belangrijkste richtlijn voor je zijn uiteraard de doelstellingen van de vereniging, die vaak terug te vinden zijn in de statuten of andere beginselverklaringen. Wat wil de vereniging, wat wil zij niet? Als er ook maar enige twijfel is: leg het in ieder geval voor aan de bestuursvergadering en misschien ook aan de ledenvergadering. Engbert Breuker van Dorpsbelangen Den Andel: 'Dorpsbelangen bestaat wel als juridische entiteit, maar heeft geen mening. Wij zijn niet voor of tegen een 30 km-zone of een zonnepark. Wij zeggen: als je als burger of als groepje burgers iets wilt, moet je zelf aan het werk. Daarna faciliteren wij.'

Bijvoorbeeld in

'Ik ben wel Dorpsbelangen, maar ik ben niet het hele dorp,' zegt de voorzitter van Dorpsbelangen Kiel-Windeweer. Volgens haar wil Dorpsbelangen Kiel-Windeweer zoveel mogelijk een regierol op zich nemen. 'Over thema's en kwesties moet je proberen de standpunten tot je te nemen. Steeds maar weer.' Ze noemt als voorbeeld het maaibeleid. Het grootste deel van Kiel-Windeweer ligt langs een lang gestrekt kanaal waar in lente, zomer en herfst de berm flink is begroeid. 'De een vindt het mooi, de tweede gevaarlijk, een derde maait hem voor zijn eigen deur. En daar communiceer ik over in het krantje.' Dorpsbelangen is met de gemeente overeengekomen dat er twee keer per jaar wordt gemaaid. 'Ben je het daar niet mee eens, heb je een ander idee: laat het weten. Maar ik kan uitleggen waarom we dit hebben beslist.' Belangrijkste advies: sluit nooit de deur.

Een van de politieke kwesties die in Kiel-Windeweer speelt is de magnesiumzoutwinning van de firma NedMag, vlakbij de dorpen, die volgens velen voor bodemdaling en milieuproblemen zorgt. In het dorp – en enkele omringende dorpen – is daarom de stichting Stop Zoutwinning opgericht, waar onder andere de bewonersgroep Borgercompagnie de schouders onder heeft gezet. Ook in Kiel-Windeweer ondersteunt Dorpsbelangen deze groep. 'Wij gaan ervan uit dat iedereen dit in het dorp wel ondersteunt.'

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Stappenplan voor een project of initiatief dat door dorpsbewoners wordt aangedragen

1. Wat zijn de voor- en nadelen om het bewonersinitiatief binnen Dorpsbelangen te halen? Wat levert dit Dorpsbelangen op?
2. Stel vast hoeveel speelruimte er is om werkelijk iets met de inbreng van dorpsbewoners te doen. Wat zijn hun eisen en wensen? Wat zijn de mogelijkheden van Dorpsbelangen?
3. Bepaal in welke fase dit project of initiatief zich bevindt. Is er alleen een idee, is de groep al aan het plannen, wordt het project al uitgevoerd, is het al klaar?
4. Bepaal welke mogelijkheden zijn om samen te werken. Stem je samenwerking af op de doelgroep en je eigen doelstellingen.
5. Stel de mogelijkheden en je capaciteit vast. Een compleet samenwerkingstraject begeleiden kost enkele werkweken, een eenmalige raadpleging een paar dagen.
6. Stel een plan samen uit de voorgaande vijf stappen.

Meer informatie

RTV-Noord: Kiel-Windweerders over Nedmag-plan: 'Ammenooitniet'

<https://www.rtvnoord.nl/nieuws/168003/kiel-windweerders-over-nedmag-plan-ammenooitniet>

Weet je wat er leeft onder je dorpsgenoten rond dit thema?

Om te weten of dit initiatief, dit idee of dit plan dat dorpsbewoners hebben bedacht goed valt in het dorp, zul je niet alleen naar je eigen statuten, je dorps- en toekomstvisie moeten kijken, maar ook proberen te achterhalen hoe de rest van het dorp over dit project denkt. Wat vinden ze ervan dat de leegstaande school tot theater- en filmzaal wordt omgebouwd? Zijn ze wel blij met een ommetje rond het dorp?

Natuurlijk hoeft niet iedereen het eens te zijn met het nieuwe initiatief, maar als een groot deel van het dorp zich ineens tegen de theater- en filmzaal keert, heb je als Dorpsbelangen je werk niet goed gedaan. Ook al is het niet jouw project, je moet in ieder geval je best hebben gedaan om de meningen en opinies over nieuwe projecten te verzamelen.

Dat kan op verschillende manieren – de een wat tijd- en energierovender dan de ander: van enquêtes tot vergaderingen. Pas wel op dat je niet alleen de *usual suspects* bereikt, zeker niet als je vereniging maar een klein percentage van de dorpsbevolking omvat. Probeer ook in de minder bekende kringen door te dringen – en zeker bij projecten waarvan je kunt aanvoelen dat ze niet onomstreden zijn. Een lokale energiecoöperatie is prachtig, maar als je een veld vol zonnepanelen pal naast het dorp plant of toelaat, dan kun je er zeker van zijn dat sommige dorpsgenoten daar minder blij mee zijn.

Doe dus vooraf onderzoek of dring er bij de initiatiefnemers op aan dat zij zich daar mee bezig willen houden. Overleg in ieder geval met hen en geef aan dat er wel draagvlak binnen het dorp zou moeten zijn.

Bijvoorbeeld in

Begin 2014 ontstond er een open plek middenin Vriescheloo, vlak bij de karakteristieke molen de Korenbloem, toen er als gevolg van krimp een aantal huurwoningen werd gesloopt. Wat te doen met deze plek? De dorpsraad Vriescheloo nam het initiatief, samen met de gemeente Bellingwedde en woningbouwvereniging Acantus en vroeg in het dorp om ideeën voor deze plek. Uiteindelijk kwam de dorpsraad zo bij de basisschool SWS De Driesprong uit, die wel oren had naar het plan om hier een dorpschooltuin aan te leggen. Deze wordt sindsdien elke dinsdagmiddag onderhouden door de kinderen van de basisschool (ook buiten het schoolseizoen). De tuin is zelfvoorzienend en financieel gezond, dankzij een jaarlijkse bijdrage van zowel de school als de dorpsraad, en een bijdrage van Stichting Wildervank Fonds uit Veendam. Kinderen verkopen fruit en groenten en Vriescheloo won – mede door de tuin – de landelijke hoofdprijs van Kern met Pit, waardoor de tuin een nog gezondere financiële basis heeft gekregen.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Contact tussen Dorpsbelangen en bewonersinitiatieven: de kernvragen

Dorpsbewoners willen graag een project beginnen. Heeft het zin voor Dorpsbelangen om daar zijn schouders onder te zetten? Dit zijn de kernvragen:

- Hoe kan dit groepje dorpsbewoners en Dorpsbelangen elkaar aanvullen?
- Hoe weten dorpsbewoners wat Dorpsbelangen precies doet?
- Hoe weten dorpsbewoners of een project bij Dorpsbelangen thuishoort?
- Hoe weet Dorpsbelangen wat er speelt onder burgers?
- Hoe weet Dorpsbelangen hoe ze met initiatiefrijke bewoners kunnen samenwerken?
- Hoe zorgt Dorpsbelangen ervoor dat de eigen organisatie tijd heeft voor dit soort dorpsinitiatieven?
- Is duidelijk wie het aanspreekpunt zijn voor Dorpsbelangen?

Weet je al hoe je dit project binnen Dorpsbelangen gaat ondersteunen?

Om te weten te komen of en hoe je een spontaan initiatief van je dorpsbewoners gaat ondersteunen onder de vlag van Dorpsbelangen zul je eerst de plannen moeten kennen. Leg aan de initiatiefnemers uit wat jouw rol in het geheel kan zijn – ondersteunend, faciliterend, gebruikmakend van jouw netwerk – en vraag aan ze om het plan te mailen en eventueel live te presenteren. Ga met ze in overleg en probeer het gesprek aan te gaan over doelstellingen, doelgroepen en middelen. Wat denken ze nodig te hebben? Hoe kan Dorpsbelangen daar een rol in spelen. Leg uit wat je mogelijkheden en doelstellingen zijn. Zoek de samenwerking.

Als het een serieus project is dat grote consequenties heeft voor het dorp – een zorg- of energiecoöperatie, bijvoorbeeld, of de vestiging van een groot nieuw bedrijf – organiseer dan een bestuurs- of ledenvergadering en laat het bestuur of de leden zich uitspreken over samenwerking.

Bijvoorbeeld in

Dorpsbelangen Den Andel ziet zichzelf als een netwerkorganisatie die allerhande dorpsprojecten ondersteunt en gebruik laat maken van haar netwerk. ‘Wij zorgen voor publicatie op de dorpsmail, op de website, en op bijeenkomsten’, zegt de voorzitter. ‘Stel voor dat er een actiegroep wordt opgericht, dan zeggen wij: publiceer het maar en kijk of je er een groepje voor bij elkaar kunt krijgen. Wij ondersteunen dan wel.’

Dit gebeurde bijvoorbeeld bij de Vogelkijkhut die aan de rand van het dorp werd geïnstalleerd. De werkgroep van natuurwerkgroep De Oude Weer zette zich in voor een vogelkijkhut in Den Andel. Dankzij de steun van het dorpsbudget en Loket Leefbaarheid staat er nu een opvallende houten hut van inlands hout. De uitvoering, het beheer en de zorg over de vogelhut zijn geheel in handen van de natuurwerkgroep, Dorpsbelangen Den Andel speelt alleen een rol in de achtergrond.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Hoe kan Dorpsbelangen een dorpsinitiatief ondersteunen?

> Advies. In zijn algemeenheid kan Dorpsbelangen een initiatief van enthousiaste dorpsgenoten ondersteunen door advies te geven op allerlei gebied: van subsidies en fondsen tot projectaanpak. Soms is het voldoende om links en mailadressen te verstrekken, soms is een uitgebreider gesprek noodzakelijk, zeker bij grotere projecten.

> Contacten. Dorpsbelangen heeft in de loop van jaren meestal een netwerk om zich heen ontwikkeld – in en buiten het dorp. Als je een dorpsproject wilt ondersteunen,

laat de initiatiefnemers dan ook gebruik maken van dit netwerk. Dit kan door adressen en telefoonnummers door te geven, maar vaak is het nog beter als je als kwartiermaker fungeert en zelf enkele sleutelfiguren in je netwerk inlicht. Ultieme oplossing: organiseer een meeting waarin de initiatiefnemers hun plannen uiteen kunnen zetten.

> Publiciteit. Dorpsbelangen heeft vaak eigen publiciteitsplatforms zoals een website, een (pagina in de) dorpskrant, een Facebookpagina, een twitter-account of Whatsappgroepen. Als je een project wilt ondersteunen, stel deze mogelijkheden dan ter beschikking.

> Vrijwilligers. Dorpsbelangen is vaak de spil in het vrijwilligersnetwerk van het dorp en weet in ieder geval hoe je die het beste kunt bereiken. Soms is een oproep in een krantje al voldoende, soms is een sleutelfiguur bij een vrijwilligersorganisatie de beste oplossing.

> Financiën. Als Dorpsbelangen een project echt graag gerealiseerd wil zien, kan zij het ook – in welke vorm dan ook – onder haar vleugels nemen. Als er bijvoorbeeld substantiële financiële belangen mee gemoeid zijn en subsidiefondsen moeten worden aangeschreven, is de steun van Dorpsbelangen van groot belang.

Meer informatie

Weet je al wie dit project binnen Dorpsbelangen gaat ondersteunen?

Als je als Dorpsbelangen een initiatief ziet zitten en je er je schouders onder wilt zetten, is de volgende vraag wie deze ondersteuning zal uitvoeren. De voorzitter van het bestuur kan meestal niet alles zelf doen en soms is het thema of de vorm van een project geschikter voor anderen – soms zelfs buiten de organisatie. Wie is de meest geschikte persoon om dit te doen?

Veel hangt natuurlijk af van de aard van het project, de omvang en de gezochte ondersteuning. Als de initiatiefnemers voornamelijk financiële ondersteuning zoeken of vrijwilligers willen werven, dan heb je als Dorpsbelangen daar je eigen kanalen voor. Gaat het om substantiëlere ondersteuning – de verbouwing van een oude school tot een commerciële naschoolse opvang bijvoorbeeld – kijk dan of je binnen of buiten je geledingen een specialist hebt die vaker met die bijltje heeft gehakt.

Bijvoorbeeld in

In 2019 werd het fotoboek *Overschild, een blijvende herinnering* gepresenteerd van fotograaf Wilco van der Laan en schrijfster Corrie Brakema. De opdracht daartoe was afkomstig van de vereniging Dorpsbelangen Overschild die in 2019 haar vijftigjarig jubileum vierde en tegelijkertijd de spil was van een dorp dat door bevingen versterking in zwaar weer terecht was gekomen.

Het boek laat het dorp zien in vier jaargetijden. Fotograaf van der Laan: 'Ik was op zoek naar het verhaal van Overschild en dan vooral de positieve kant, want ik heb het idee dat mensen wel genoeg hebben van al de sores rond de aardbevingen.' Elke inwoner van Overschild kreeg het boek kado.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Wat is een dorpsproject

Een oproep om met de WK zoveel mogelijk oranje vlaggetjes op te hangen. Een plan om de voorgenomen verbreding van een snelweg tegen te gaan. Een Art Weekend in oktober met open ateliers en straattheater. Allemaal projecten die uit dorpen zijn ontstaan en dorpen beïnvloeden. Maar wat is precies de definitie van een dorpsproject

Een dorpsproject is een project:

- > met een concreet einddoel
- > met een duidelijk begin en eind
- > met duidelijke voorwaarden
- > met een of meer activiteiten

[Einde kader]

Meer informatie

Weet je al hoe het project zal worden uitgevoerd en wat de planning is?

Als er al onvrede is bij nieuwe dorpsinitiatieven dan komt dat vaak voort uit de communicatie. Die komt vaak te laat op gang en roept meer vragen op dan dat het beantwoordt. Een paar regeltjes in het dorpskrantje is vaak niet voldoende. Wanneer begint het project en hoe lang duurt het? Wie zitten erachter? Wat gebeurt er precies? Bij wie kun je aankloppen als je bezwaren hebt? Zorg dus voor een goed communicatieplan en dring daar bij de initiatiefnemers op aan.

Overleg dus uitgebreid met je bestuur en je dorpsgenoten over het nieuwe initiatief. Communiceer met het hele dorp: niet iedereen leest het dorpskrantje of de poster in het dorpshuis.

Wees niet bang voor kritiek of mensen die hun zorgen uiten. Beter van tevoren goed in gesprek met elkaar, dan boze gezichten nadien. Soms komen er grote bezwaren los: waarom kan de sloop van die oude school niet in de zomervakantie? Waarom is er zo weinig parkeergelegenheid gepland? Als dit geluid vaker wordt gehoord, ga dan in overleg met de initiatiefnemers en dring aan op heroverweging. Stel anders voor het plan aan te passen of een nieuwe planning te maken. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.

Bijvoorbeeld in

Al jaren werd er in Stedum gesproken over een eigen dorpshuis, maar die plannen kwamen lange tijd niet van de grond. Totdat bestuursleden van vier verenigingen uit het dorp de koppen bij elkaar staken. Ze hadden het kleine clubgebouw op het oog waar drie verenigingen in zaten: de Scouting, de tennisclub én de ijsbaanvereniging. Het pand barstte alleen uit zijn voegen en was aan vervanging toe.

De Stichting Moarstee werd in het leven geroepen, met vertegenwoordigers van de verschillende vereniging, die gezamenlijk plannen begonnen te maken en het pandje voor de symbolische prijs van 1 euro kon kopen. In de herfst van 2012 stapte ook de Schuttersvereniging van het dorp in het project en kon begonnen worden met het maken van plannen, het werven van fondsen en het verzinnen van een exploitatiemodel. Wat nu als de helft van eventuele winsten voor de verenigingen was en de helft voor de stichting?

Samen met vrijwilligers en allerlei andere betrokken werd het pand verbouwd en geschikt gemaakt voor een nieuwe toekomst. Sindsdien zijn de ledenaantallen van de verenigingen toegenomen en werd er zelfs een plan voor een Moarstee 2.0 gemaakt en uitgevoerd. Het meest trots op alles zijn de verenigingen op de samenwerking die bereikt is. 'Praktisch het hele dorp heeft meegewerkt aan de totstandkoming van het onderkomen.'

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

10 tips bij het communiceren over dorpsinitiatieven

- > Weet wie je doelgroep is en spreek ze daar ook op aan. Geachte leden. Beste dorpsgenoten. Beste vrijwilligers. Begrijp hun verwachtingen.
- > Wees zo concreet mogelijk. Hoe korter hoe beter.
- > Weet wat de kern van je boodschap is en zet die centraal. Waar gaat je bericht *eigenlijk* over?
- > Vertel meteen wat de bedoeling is van dit bericht: wil je alleen informeren, zoek je vrijwilligers, wil je feedback?
- > Wie, wat, waar, wanneer, hoe, waarom: dat wil je publiek vaak als eerste weten.
- > Wees niet vaag of dubbelzinnig, maar precies en duidelijk.
- > Deel bij langere boodschappen je verhaal op en maak duidelijk wat de structuur is: inleiding, bevindingen, conclusie, vragen, bijvoorbeeld.
- > Wees niet te streng, maar kijk uit met ongepaste humor, ironie of sarcasme – daarmee schiet je vaak je doel voorbij.
- > Zorg dat het niet alleen 'zenden' is. Vraag ook expliciet om feedback. Beantwoord dat en doe er iets mee.

Meer weten

Weet je of het project inmiddels al voltooid is?

Elk project – hoe omvangrijk ook – is ooit klaar. Het dorps huis is geopend, het art weekend was een succes, en het filmhuis/ theater ontvangt inmiddels zijn eerste bezoekers. Klaar – maar niet voor Dorpsbelangen. Want dit is het moment waarop je terug kunt kijken en proberen te leren van de ervaringen. Wat ging goed, wat ging fout? Waarom? Hoe is het project ontvangen in het dorp? Wat mist er nog?

Soms is het zelfs nodig om meteen na de oplevering nog eens goed de oorspronkelijke plannen en ideeën erbij te pakken en te kijken of gelukt is wat de initiatiefnemers en Dorpsbelangen voor ogen hadden. Zo niet: kan daar nog iets gedaan worden? Waarom zijn er zo weinig bezoekers in het theater? Waarom zijn de bordjes van het Ommetje zo klein? Waarom is er zo'n sombere sfeer in het Dorps huis? Dit is het moment waarop je nog kunt ingrijpen.

Naast bijsturen is evalueren ook een mogelijkheid om als dorpsgemeenschap te leren. Hoe was het contact tussen initiatiefnemers en dorp? Hoe ging de besluitvorming? Wat kun je hiervan leren? Zorg dat dit leermoment breed wordt uitgedragen: dat het – als dat belangrijk is – voorbij de bestuurstafel komt. Maak er een gewoonte van om stevast en volgens een vaste methode te evalueren.

Bijvoorbeeld in

Nadat vrijwilligers in Schouwerzijl een boomgaard hadden opgezet, op de plek van een verwaarloosd bosje bij de haven, werd groot feest gevierd. Toenmalig burgemeester Koos Wiersma van De Marne tekende officieel de gebruikersovereenkomst voor de grond waarop de Mouskerij is gevestigd. Als beloning kreeg hij een appeltaart uit de 'appeltaartmachine', die een van de initiatiefnemers, Gerard Gosen, speciaal voor die gelegenheid in elkaar had gezet. Met elkaar was het een zeer feestelijke gelegenheid die bij de inwoners van Schouwerzijl nog lang in het geheugen gegrift staat.

Het initiatief van de bewoners van Schouwerzijl won de Duurzame Dorpenprijs. Naast de boomgaard bestaat de Mouskerij overigens ook nog uit een groentetuin en een speelbos voor de kleintjes.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Checklist evaluatie

> Hoe ga je het project evalueren? In gespreksvorm, met formulieren, via de mail of facebook? Heb je een standaardmethode zodat je projecten met elkaar kunt vergelijken?

- > Probeer vooral te kijken of de doelen (doelstellingen) van het project gehaald zijn. Zoek naar manieren om die te kwantificeren: wanneer vind je dat iets gelukt is?
- > Onderscheid de verschillende doelgroepen: een interne evaluatie (vrijwilligers, leden) is iets anders dan een externe (dorpsgenoten, partners), kent andere doelstellingen en andere vragen.
- > Weet van tevoren wat je met de informatie gaat doen en laat dat ook de mensen die eraan mee doen weten. 'Op basis van deze evaluatie gaan we bepalen of we verder gaan met fase 2.
- > Wees zo concreet mogelijk, en het liefst kwantificeerbaar. Open vragen zijn lastiger te interpreteren dan meerkeuzevragen. Vraag dus liever of mensen op een schaal van 1 tot 5 (waarbij 1 mislukt en 5 zeer geslaagd is) kunnen aangeven of het project in hun ogen voldoet.
- > Geef ook de mogelijkheid om de evaluatie zelf te evalueren: wat vonden mensen ervan? Wat zou er verbeterd kunnen worden?

Meer weten?

Wij willen een dorpsproject van de gemeente ondersteunen

Welk project heeft de gemeente voor ogen?

Gemeentes werken vaak samen met Dorpsbelangen om dorpsprojecten gerealiseerd te krijgen. Soms gaat het om doorlopende projecten, zoals het onderhoud van het Dorpshuis of het overleg tussen dorps- en gebiedscoördinator en het dorp. Soms zijn dat concrete, nieuwe projecten waarvan ze willen dat dorpsbelangen er een bepaalde rol in gaat spelen: er moet een nieuwe rondweg komen, de bibliotheek gaat waarschijnlijk sluiten vanwege geldgebrek, er komt geld vrij voor dorpsprojecten. Hoe ga je daarmee om?

Laat je in ieder geval uitgebreid over zo'n nieuw project informeren door de dorps- of gebiedscoördinator en later ook met de betreffende ambtenaren en wethouders. Het is in deze fase vooral van belang om te weten wat de gemeente precies van plan is, wanneer het project gepland staat en wat er van Dorpsbelangen wordt verwacht (zie de volgende vraag).

Je moet dus als Dorpsbelangen weten hoe de processen binnen de gemeente gaan, waar de verantwoordelijkheid ligt voor zulke projecten en hoe de verhouding is tussen de gemeente, het dorp en Dorpsbelangen. De dorps- en gebiedscoördinator speelt daarin een belangrijke rol. Vraag naar het hoe en waarom, verzamel zoveel mogelijk informatie en vraag als er onduidelijkheden zijn.

Bijvoorbeeld in

In voorbereiding op de nieuwe Omgevingswet overlegde de gemeente Oldambt in 2017 al met Dorpsbelangen, bewoners en andere belanghebbenden van het dorp Bad Nieuweschans over het opstellen van een Omgevingsvisie. Er werden sessies georganiseerd en de uitkomsten ervan werden vergeleken met de bestaande gemeentelijke bestemmingsplannen. Bad Nieuweschans werd zo de pilot voor de nieuwe Omgevingswet, geboren uit een samenwerking van gemeente met Dorpsbelangen en andere belanghebbenden.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Voordelen bewonersparticipatie voor gemeentes

Bewonersinitiatieven en andere vormen van burgerparticipatie hebben belangrijke voordelen voor gemeentes.

- Door burgerparticipatie kun je informatie en ideeën (tips) ophalen van de bevolking over publieke kwesties: wat leeft er, wat voor ideeën zijn er?

- Door burgerparticipatie kun je gezamenlijke publieke normen en waarden identificeren en bespreekbaar maken: waar gaan we naar toe?.
- Door burgerparticipatie kun je publieke ondersteuning – draagvlak – proberen te vinden voor het nemen van besluiten.
- Door burgerparticipatie kun je langdurige conflicten en kostbare vertragingen proberen te voorkomen, door consensus te ontwikkelen tussen de betrokken partijen, gebruikers en de partijen die betalen.

Meer informatie

Welke rol heeft de gemeente toebedacht aan Dorpsbelangen?

De belangrijkste vraag bij gemeentelijke toenadering is welke rol de gemeente voor Dorpsbelangen voor zich ziet. Hoef je alleen informatie door te geven via de gebruikelijke kanalen of wordt er meer van je verwacht – bijvoorbeeld dat je een werkgroep samenstelt die de zorgen en ideeën van bewoners verzamelt over een gevaarlijke weg door het dorp.

Zoek dus eerst uit welke rol je dient te spelen en wees daar precies en zo concreet mogelijk in. Als je een adviserende rol krijgt toebedeeld, wat doet de gemeente dan precies met dat advies? Is het bindend of mag de gemeente jouw advies ook naast zich neerleggen?

Maak ook duidelijk wat jij van de gemeente verwacht. Wie de communicatie doet en hoe dat gebeurt. Of er een financiële vergoeding tegenover het werk staat dat je verricht? En onder welke voorwaarden het allemaal gebeurt.

Probeer ook te begrijpen wat het doel is van deze samenwerking. Je wilt niet in een situatie komen te staan waarbij je de onmin en woede van je dorpsgenoten op de hals haalt omdat de gemeente een lastig dossier op je bord heeft geschoven.

Bijvoorbeeld in

Een voorbeeld van zo'n samenwerkingsproject tussen gemeente en Dorpsbelangen was het 'manifest toekomstbestendige dorpen' in het Westerkwartier in 2018. Het project werd geïnitieerd door de raad van Zuidhorn, vlak voor de gemeentelijke herindeling, en werd ondersteund door de Vereniging Groninger Dorpen. De regie was in handen van de plaatselijke dorpsbelangenverenigingen. Zo werd het manifest van Noordhorn opgesteld door Dorpsbelangen die met enkele leden een aantal avonden bijeen kwam om een aantal thema's voor te bereiden. Deze waren van belang voor de gezamenlijk bijeenkomst waarbij alle inwoners werd gevraagd input te leveren voor de dorpsvisie. De huidige dorps situatie werd daarbij geanalyseerd, de kwetsbaarheden van het dorp benoemd, bijvoorbeeld op het gebied van cultuurhistorisch en natuurlijk erfgoed. Het manifest werd gepresenteerd op een dorpsavond, gepubliceerd op internet en diende sindsdien als leidraad voor de toekomst van Noordhorn.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Rollen die Dorpsbelangen kan spelen bij een gemeentelijk project

> *Doorgeefluik*. Soms hoef je van de gemeente alleen informatie te verschaffen aan je dorpsgenoten via de kanalen die je beheert: het dorpskrantje, de website, de facebookpagina, het twitteraccount.

> *Faciliteiten.* Bij sommige projecten worden vooral de faciliteiten aangesproken die Dorpsbelangen heeft. Dan wordt er bijvoorbeeld een dorpsvergadering gepland in het dorps huis waarin de gemeente de ins en outs van een nieuw project komt uitleggen. Soms wordt er meer verlangd en wordt bijvoorbeeld ook het vrijwilligersnetwerk rond Dorpsbelangen aangesproken om een vervuild bosje op te ruimen.

> *Advies.* Vaak wil een gemeente advies bij nieuwe projecten, zeker als daar grote belangen mee gemoeid zijn of controverses uit kunnen ontstaan. De herinrichting van het dorpscentrum, een rondweg, een nieuwe woonwijk, een nieuw industrieterreintje: zonder inspraak van het dorp wordt dat een lastig dossier. Gemeentes vragen dus vaak om advies hoe ze zoiets moeten aanpakken en dan komen ze bij Dorpsbelangen uit.

> *Netwerk.* Om een gemeentelijk project voor elkaar te krijgen moet vaak het netwerk binnen het dorp worden aangesproken. Gemeentes weten niet altijd wie in een dorp het aanspreekpunt is op het gebied van stinzentuinen, monumentenrestauratie, dorps- of kerkgeschiedenis. Dorpsbelangen weet dat vaak wel of weet hoe je dit uit kunt vinden.

Kan of wil Dorpsbelangen deze rol vervullen?

Gemeentes kunnen met elk verzoek bij je komen, maar het is niet altijd gezegd dat je daar ook op in moet gaan. Als je als bestuur of als vereniging beslist om niet mee te werken aan de aanleg van een rondweg door waardevol natuurgebied, dan is dat aan jullie. De belangrijkste richtlijn daarbij is natuurlijk je eigen doelstelling en de dorpsvisie. Uitgaande van die richtlijnen kun je een bestuursvergadering beleggen en bij grote belangen een ledenvergadering.

Bijvoorbeeld in

De buurdorpen Zandeweer, Doodstil en Eppenhuisen hadden lange tijd geen belangenvereniging voor hun dorpen. Omdat ook in deze drie dorpen onder Uithuisen bevingen, schade-herstel en versterkingen aan de orde van de dag waren, vroeg de gemeente om een aanspreekpunt in de dorpen – een vereniging die de dorpsbevolking representeerde en waarmee overlegd kon worden. Want zonder belangenorganisatie is het lastig onderhandelen en worden kansen gemist, wist men.

Een Zandeweerder besloot de uitdaging aan te nemen, samen met de beheerster van het dorpshuis. Ze gingen op bezoek bij alle bestaande verenigingen van de drie dorpen met de vraag of ze achter een gezamenlijke belangenorganisatie konden staan. Daarna kon de volgende stap gezet worden: het formuleren van een dorpsvisie waarmee de dorpelings hun ideeën over de toekomst van het dorp uiteenzetten. In juli 2018 was het zover en werd deze dorpsvisie gepresenteerd in dorpshuis het Klokhoes. De drie dorpen konden weer naar de toekomst kijken – maar nu gezamenlijk – en gemeentes en andere instanties hadden een aanspreekpunt.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Voorbeeld van een overeenkomst tussen Dorpsbelangen en de gemeente: de Werkwijzer

Als de gemeente vaker samenwerkt met Dorpsbelangen is het soms goed om de onderlinge afspraken en de werkwijze in een overeenkomst vast te leggen, zodat eenieder weet waar hij aan toe is en ook bij personele wisselingen iets op papier staat waar de nieuwe functionarissen zich over kunnen buigen.

Een goed voorbeeld van zo'n document is de [Werkwijzer](#) van de Friese gemeente Tytjerkstradeel. Deze werkovereenkomst gaat over de wederzijdse betrokkenheid bij het opstellen, uitvoeren en evalueren van beleid, de inspraak en de communicatie tussen het college van burgemeester en wethouders van de gemeente en de verenigingen voor dorpsbelangen in de gemeente.

Meer informatie

Hoe gaat er over dit project gecommuniceerd worden?

Als je een project gaat ondersteunen en het is duidelijk welke rol je gaat spelen, dan kun je erover communiceren met het dorp. Overleg met de dorps- of gebiedscoördinator over hoe de communicatie in zijn werk gaat en zal verlopen. Maak goede afspraken en voorkom dubbelures. Wie doet wat? Wie is verantwoordelijk voor wat? En in hoeverre mag je de aangeleverde communicatie nog veranderen. Zorg bij grotere projecten in ieder geval voor een communicatieplan (zie kader).

Bijvoorbeeld in

In 't Zandt ging de vereniging Dorpsbelangen, samen met de stichting Welzijn & Dienstverlening, de Woongroep Marenland en de gemeente Loppersum in 2015 aan de slag om een nieuwe toekomstvisie te schrijven: 't Zandt op de kaart. Bewoners, ondernemers en bestuurders van 't Zandt bekeken de ontwikkeling van het gebied in en rond het dorp als geheel, aan de hand van acht thema's: recreatie en toerisme, economie, welzijn, onderwijs, 'zorg en sociale cohesie', sport, vervoer en verkeer, wonen en openbare ruimte. Omdat het over 't Zandt en omgeving ging, werd de nota 'Gebiedsvisie' genoemd.

Een van de kernvragen was bijvoorbeeld: wat te doen met vergrijzing en krimp. En wat te doen met de karakteristieke panden van het dorp die door de gasbevingen zijn beschadigd? En in wat voor gebied willen de bewoners leven? In de communicatie werden alle stappen zorgvuldig voorbereid door Dorpsbelangen en de gemeente om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk dorpsbewoners en andere partijen aanschoven voor dit zo belangrijke plan, dat uiteindelijk op veel steun kon rekenen.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Wat staat er in een communicatieplan?

> Wat is het doel van de diverse vormen van communicatie: wat moet er gecommuniceerd worden aan wie? Gaat het in zijn algemeen om het informeren van omwonenden, dorpingen, partners en sponsors? Of zoek je vrijwilligers, materialen en gereedschappen? (Meerdere doelen zijn ook mogelijk.)

> Wie zijn precies de doelgroepen waar je je op richt? Kun je die met een algemene boodschap bereiken of moet je je boodschap op verschillende doelgroepen richten?

> Wanneer communiceer je wat? Is een boodschap aan het begin van het project voldoende of moet er ook tussendoor gecommuniceerd worden, bijvoorbeeld in de vorm van een (digitale)nieuwsbrief, een ingezonden bericht in de Dorpskrant of een

poster in Dorpshuis en Dorpwinkel? En hoe vaak moet dat? Elke week, elke maand, elk kwartaal?

> Hoe communiceer je met de achterban, met je partners, met de sponsors? Moet je daarvoor verschillende kanalen aanspreken? Moet je ze anders aanspreken?

> Wat communiceer je precies? Wat is de kern van je verhaal, van je project?

> Welke middelen ga je gebruiken? Papier, digitaal, billboards, geluidswagens? Pas de middelen aan je doelgroep en doel aan.

> Wie doet wat? Wie zijn verantwoordelijk voor welk deel van de communicatie?

Maak heldere afspraken.

Meer informatie

Wat wordt de taakverdeling binnen dit project?

Als je gaat samenwerken met de gemeente bij een project is het zeer belangrijk om te weten wie wat gaat doen. Dat is bij gewone, 'eigen' projecten, al het geval, maar bij samenwerkingsprojecten helemaal, omdat je met verschillende culturen, personen en verwachtingen in aanraking komt: de professionele ambtelijke cultuur en de vrijwilligerscultuur van Dorpsbelangen.

Belangrijk is om te weten hoe je de taken bij de uitvoering van het project gaat verdelen. Wie heeft de algehele leiding? Wie is eindverantwoordelijk? Wie wordt de projectleider (zie kader)? Je hebt niet alleen een projectleider nodig, maar ook iemand die de financiën beheert, overziet en controleert. Bovendien moet je ook veel communiceren, plannen, overleggen, terugkoppelen, inkopen, controleren, etcetera. Spreek met de samenwerkingspartners binnen en buiten de gemeente af wat de precieze taakverdeling wordt, hoeveel uren/dagen/weken ermee gemoeid zijn en hoe de voortgang wordt bijgehouden.

Veel hangt af van de omvang en zwaarte van een project. Bij kleinere projecten kun je verschillende taken bij een persoon leggen, bijvoorbeeld het project leiden, de planning bijhouden en de vrijwilligers coördineren. Bij grotere projecten wordt dat steeds lastiger en wordt de kans dat je je vrijwilligers overbelast te groot. Bovendien wil je dat de medewerkers elkaar kunnen aanvullen, aansporen en waar nodig bekritisieren of controleren. Teveel macht in een paar handen is voor geen enkel project goed.

Bij gemeentelijke projecten zit je bovendien met het grote verschil tussen professionele – betaalde – krachten en vrijwilligers. Een door de gemeente ingehuurde projectleider die onbetaalde dorpsstucadoors aanstuurt, geeft vaak scheve ogen. Maak er in ieder geval afspraken over en wees helder over deze zaken. Niets zo erg als halverwege een project te horen krijgen dat de helft van de vrijwilligers is opgestapt, omdat ze het niet eens zijn met de financiële verdeling.

Als je de verschillende taken hebt gekoppeld aan mensen ben je er nog niet. Je zult ook – zeker bij grotere projecten – moeten denken aan invalkrachten en reserves. Wie neemt het over als je projectleider of financieel expert uitvalt? Wat als in de zomervakantie je vrijwilligersgroep ernstig uitdunt en er toch doorgewerkt moet worden? Probeer een soort 'schaduwploeg' te formuleren, zodat je niet in paniek hoeft te raken als iemand uitvalt.

Bijvoorbeeld in

Toen in 2015 bekend werd dat woonzorgcentrum Zonnehuis Menterne in Wagenborgen zou moeten sluiten, besloot Dorpsbelangen Wagenborgen in te grijpen en van zorg een speerpunt te maken. Geïnspireerd door soortgelijke

zorgexperimenten in Loppersum en Wedde (Wedde dat 't lukt) kwam zo het Vrijwilligersnetwerk Wagenborgen tot stand, met financiering van de gemeente die een professionele dorpsondersteuner aannam. Die functie zorgde voor structuur en kwaliteitsbewaking. De dorpsondersteuner verbindt betrokken professionele instanties als huisarts en gemeente met vrijwilligers en zorgbehoevenden. Het experiment met de dorpsondersteuner bleek een succes, en de gemeente besloot de functie te blijven ondersteunen en financieren. In de coronatijden zette de dorpsondersteuner bijvoorbeeld een telefooncirkel op van vrijwilligers, zodat alleenstaanden in contact kunnen blijven met huisarts en vrijwilligers.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Welke soorten medewerkers heb je nodig voor je project?

- > Projectleider. Stuurt de verschillende projectmedewerkers aan, houdt de voortgang en de planning bij, maakt afspraken met externe partijen, controleert de kwaliteit en is verantwoordelijk voor de algehele voortgang van het project. Is ook verantwoordelijk voor de algehele sfeer.
  - > Financieel expert (penningmeester/boekhouder). Stelt van tevoren de begroting op, houdt de uitgaven en inkomsten in de gaten en legt verantwoording af voor de financiële consequenties van het project.
  - > Communicatiemedewerker (secretaris). Communiceert zowel met de vrijwilligers, de partners als de achterban (het dorp). Werkt nauw samen met de projectleider, onder andere bij het maken van een communicatieplan (bij grotere projecten). Zie ook paragraaf 3.4.
  - > Vrijwilligerscoördinator. Als je met veel vrijwilligers samenwerkt is het vaak handig als één iemand de vrijwilligers informeert en aanstuurt. Zo iemand denkt ook vanuit de belangen van de vrijwilligers. Werkt daarbij nauw samen met de projectleider en de plannings- en communicatiemedewerkers.
  - > Inkoper. Bestelt en huurt materialen en gereedschappen. Werkt vaak nauw samen met de projectleider, de planner en financieel expert / penningmeester.
- (Een aantal van deze functies kan bij kleinere projecten gecombineerd worden.)

Meer informatie

Welke (juridische) vorm krijgt het project?

Voordat je de eerste spade in de grond zet, moet je in ieder geval zeker weten welke officiële (juridische) vorm je project krijgt: de zogenaamde 'rechtspersoon'. (Zie kader.) Voor een eenvoudig kunstrouteproject, dat de gemeente in het kader van een regionale manifestatie graag georganiseerd ziet, is het misschien niet nodig om een officiële organisatie op poten te zetten, maar zijn er financiële en juridische risico's aan je project verbonden, dan is het goed om hier van te voren over na te denken.

Meestal zal een project onder de vlag van een bestaande organisatie vallen, bijvoorbeeld onder dat van de gemeente, Dorpsbelangen of een gezamenlijke stichting. Staan de activiteiten te ver af van de doelstellingen en belangen van Dorpsbelangen, of zijn ze te risicovol, dan kan er een andere vorm gekozen worden.

Het kiezen van de juiste vorm – de rechtspersoon – is geen sinecure. Als je niet vaak met dit bijltje gehakt hebt, laat je dan adviseren door een deskundige. De vereniging Groninger Dorpen kan je hierbij vaak helpen of doorverwijzen.

Welke rechtsvorm past het beste bij je? Een vereniging, een stichting, een coöperatie, misschien zelfs een bv? Alles hangt af van je doelstellingen. De allereerste grote vraag is of je een winstoogmerk hebt: je wilt het project echt iets verdienen. Als dat zo is, dan heb je de keuze uit een bv (besloten vennootschap) of een coöperatie. In het laatste geval profiteer je met z'n allen – een coöperatie is een vereniging met leden – van de winst. Bij een bv profiteren voornamelijk de aandeelhouders – en dat kan er soms maar één zijn.

Gaat het niet zozeer om mogelijke winst, maar om het nastreven van een maatschappelijk doel, dan kun je beter aan een stichting of een vereniging denken. Het verschil zit hem in de besluitvorming. Bij een vereniging besluiten de leden (vaak tijdens een jaarvergadering), bij een stichting besluit het bestuur. Bij een vereniging kiezen de leden een bestuur, bij een stichting kiezen de bestuursleden het bestuur.

Voor alle vormen heb je statuten nodig. Daarin staat onder andere wie bestuursleden zijn en mogen worden, hoe het stemrecht is geregeld, hoe de financiën geregeld gaan worden en wie er verplichtingen mogen aangaan.

Bijvoorbeeld in

Ook in Borgercompagnie kreeg de werkgroep Dorpshuis een andere rechtsvorm (stichting) dan de dorpsvereniging. Toen de voetbalclub in 2018 werd opgeheven besloot een groepje actieve dorpsbewoners de kantine van de voetbalvereniging om te bouwen tot dörpshoes. Daarvoor kregen ze alle medewerking van de dorpsvereniging die hen ondersteunde en in goed overleg aanraadde een stichting op te richten. Onder de vleugels van de dorpsvereniging werd zo een plan

uitgeschreven, sponsors gezocht en een vrijwilligersorganisatie opgetuigd door de werkgroep Dörpshuis Borgercompagnie die hiermee in 2020 de eerste prijs van Vrijwilligers Bedankt! (1000 euro) won voor deze 'nieuwe huiskamer' van het dorp.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Wat zijn de officiële organisatievormen waarin het gemeenteproject kan worden ondergebracht?

> *Stichting*. Een stichting heeft geen winstoogmerk en kan daarom vaak subsidie of andere vormen van steun aanvragen. Bij een stichting heb je vaak maar enkele bestuurders: minimaal een voorzitter, een penningmeester, een secretaris. De bestuurders hebben de verantwoordingen en de zeggenschap over de stichting. Vertrekt een bestuurder dan kiezen de andere leden een nieuwe.

> *Vereniging*. Een vereniging streeft, net als een stichting, niet naar winst en is dus ook geschikt om subsidie of steun aan te vragen. Anders dan een stichting heeft een vereniging echter leden. Die leden zijn samen verantwoordelijk voor het wel en wee en kiezen gezamenlijk een bestuur met in ieder geval een voorzitter, een penningmeester, een secretaris. In de Algemene Leden Vergadering legt het gekozen bestuur verantwoording af voor de activiteiten en financiële resultaten van de afgelopen periode. Het bestuur van een vereniging bepaalt het dagelijks beleid, op basis van de koers die de leden hebben uitgezet. Een vereniging vraagt vaak contributie aan haar leden.

> *Coöperatie*. Een coöperatie mag wel als doel hebben om winst te maken. Er mag zelfs winst uitgekeerd worden aan de leden (vandaar dat veel energiecoöperaties die vorm hebben gekozen). Ook hier zijn het de leden die het bestuur kiezen en periodiek ter verantwoording mogen roepen, waarbij de financiële voortgang uiteraard van groot belang is.

> *Besloten Vennootschap*. Een BV heeft geen leden en mag naar winst streven. Die winst mag ook uitgekeerd worden aan de aandeelhouders. Omdat het een besloten vennootschap is, zijn de aandelen niet vrij overdraagbaar zoals bij een Naamloze Vennootschap (NV). Dat wil zeggen: de aandelen kunnen niet onderhands of via de beurs overgedragen worden, maar alleen in onderling overleg en na goedkeuring van de anderen. Elk jaar moet er een jaarrekening opgemaakt worden en bij de Kamer van Koophandel gepubliceerd (maar dat moet met verenigingen, stichtingen en coöperaties ook.)

Meer informatie

Werk je alleen met vrijwilligers of trek je iemand van buiten aan?

Soms kunnen in het gemeentelijke project niet alle taken door vrijwillige dorpsgenoten worden uitgevoerd. En soms is het ook slimmer om iemand van buiten aan te trekken, want die heeft geen eigen belangen. Aarzel niet om iemand van buiten aan te trekken, het liefst iemand met een andere ervaring en kennis. Vaak is dat ook goed voor de voortgang en de sfeer, want zo'n 'buitenstaander' heeft geen banden en geschiedenis met het dorp, hoeft geen partij te trekken en kan een brug slaan tussen partijen. Bovendien kan hij of zij met een frisse blik naar het project en de rol ervan in het dorp kijken. En belangrijker nog: een buitenstaander heeft geen eigen belangen bij de uitkomst van het project.

Bijvoorbeeld in

Die buitenstaander kan ook een betaalde kracht zijn. Dat gebeurde bijvoorbeeld in Overschild, waar de gasbevingen het dorp zo hadden toegenakeld dat het grootste deel van de gebouwen moest worden gesloopt en versterkt. Om te voorkomen dat er alleen maar 'van bovenaf' versterkingsplannen werden bedacht en uitgevoerd, en de dorpselingen voor een voldongen feit werden gesteld, zochten ze via de verenigingen Dorpsbelangen naar professionele begeleiding. Iemand die alle veranderingen 'in vogelvlucht' kon overzien en tegelijkertijd in detail kon beoordelen.

Uiteindelijk werd een Rotterdamse architect aangetrokken als 'dorpsbouwmeester' en als bewaker van de complexe bouwprocessen die plaats zouden vinden in het dorp. Als onafhankelijk deskundige moet deze dorpsbouwmeester sindsdien controleren of de geplande huizen van Overschild voldoende kwaliteit hebben en in de omgeving passen. Via de welstandscommissie adviseert hij de gemeente (het college van B&W).

De dorpsbouwmeester werkt daarbij niet alleen met zijn ervaring, kennis en gevoel, maar vooral ook op basis van de Structuurvisie Overschild 2018-2028 die voortvloeide uit de Dorpsvisie Versterking Overschild (Witboek 2.0), die door de dorpsbewoners werd opgesteld. Hij werkt daarin samen met het noordelijke architectencollectief De Toeverlaat dat een aanbesteding won en bewoners vanuit hun eigen wensen begeleidt bij lastige keuzes rond versterking, verbouw of nieuwbouw. Ook moeten deze architecten de Overschilders helderheid geven over de mogelijkheden die 'van bovenaf' voorgeschoteld worden.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

5 tips voor geslaagde dorpsprojecten

- * Werk – als het kan – samen met zoveel mogelijk strategische partijen: van bedrijven en verenigingen tot particulieren en passanten.
- * Probeer te begrijpen welke belangen er allemaal spelen. Wat wil eenieder? Wat is zijn of haar doel?
- * Zorg ervoor dat iedereen aan het woord komt – ook zij die minder gewend zijn op de voorgrond te treden.
- * Geef genoeg ruimte en tijd om zorgen te formuleren.
- * Timmer een plan niet helemaal dicht: laat genoeg speelruimte voor onderhandeling en aanpassing.

Wat is de planning? Wat staat er precies te gebeuren?

Het eerste wat je zult moeten doen, is zorgen dat er een definitief plan komt, met een deugdelijke planning (zie kader) en begroting. Werk samen met de gemeente-ambtenaren die dit project leiden en de dorps-/gebiedscoördinator om dit rond te krijgen. Als het plan en de bijbehorende planning en begroting klaar zijn, informeer je het bestuur, de vereniging en de rest van het dorp. Houd ruggespraak over het plan en doe dit zo breed en zo uitgebreid mogelijk.

Ga ook in gesprek met je dorpsbewoners en vraag je met elkaar af in hoeverre je achter dit definitieve plan kunt staan. Is het goed voor het dorp? Doe je niet teveel water bij de wijn? Wat is je speelruimte? Kijk vooral uit dat je uitgangspunten en kernelementen van je dorpsvisie niet verwateren door de wensen en ideeën van gemeente en de andere partners. Blijf het dorpsperspectief vasthouden.

Bijvoorbeeld in

In Zevenhuizen werden bijvoorbeeld vanaf 2017 plannen gesmeed voor een Multifunctioneel Centrum, omdat er veel voorzieningen in de jaren daarvoor waren verdwenen. Na veel overleg sprong de gemeente Westerkwartier in 2019 in en dichtte het gat in de begroting: de bouw van MFC 7huizen kon van start gaan. Maar was de Stichting MFC Zevenhuizen zelf wel in staat om de bouw te monitoren? Was er genoeg expertise om dat te doen? Wat als er problemen tijdens de bouw zouden ontstaan? De gemeenteraad had wel groen licht gegeven, maar dat betekende niet dat daarmee de kous af was. In overleg met de verenigingen, die zelf ook al het idee voor een centraal punt hadden geopperd in voorgaande jaren, kregen de plannen vorm. Via informatieavonden en open spreekuren blijven dorpelingen op de hoogte. Probleemloos gaat het project niet: met name het rondkrijgen van de financiering heeft tijd, hoofdbreken en concessies gekost. Zo heeft de stichting gekozen de school en de dokterspost niet meer in het gebouw onder te brengen om de kosten te drukken

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Hoe maak je een goede projectplanning?

- > Maak een overzicht van alle dingen die gedaan moeten worden om het project uit te voeren. Vergeet daarbij vooral ook niet de organisatie en communicatie.
- > Schat in hoe lang de werkzaamheden gaan duren – in uren (korte projecten), dagen (middellange projecten) of in weken (lange projecten). Weet je niet precies hoe lang iets gaat duren? Vraag het dan aan mensen die eerder met die bijltje gehakt hebben.

- > Zet de activiteiten op een rijtje: wat komt eerst, wat komt later? Wat heeft de hoogste prioriteit, wat de laagste?
- > Kijk goed naar de onderlinge afhankelijkheid van werkzaamheden: wat kan niet uitgevoerd worden, zonder dat eerst iets anders is gedaan?
- > Wees realistisch, maar doe jezelf niet tekort: plan niet te krap. Houd ook rekening met vertraging: bouw buffers in en overlegmomenten met diverse partijen.
- > Pas je planning aan als het nodig is. Een goede projectplanning is niet statisch en kan te allen tijde worden aangepast.

Meer informatie

Weet je al wanneer het project begint?

De taken zijn verdeeld, de projectleider weet precies wat er verlangd wordt, het communicatieplan ligt gereed en is al gedeeltelijk uitgevoerd. Nu kun je van start. Maar wanneer is dat 'nu'? Is dat als de gemeente het startschot geeft of als je er zelf klaar voor bent? Is het moment daar als de vergunningen binnen zijn? Als de eerste subsidie is toegezegd? Als de financiën een grote rol spelen, moet je dan wachten tot 50, 80 of misschien zelfs 100 procent van de toegezegde financiën op de bankrekening van je stichting, vereniging of coöperatie staat?

Leidend is en blijft je projectplan Als je samenwerkt met de gemeente en andere partners – waterschappen, instellingen, banken – weet je meestal precies wanneer je aan de slag kunt: dat staat namelijk in je plan en in de afsprakenlijst. Je zult in ieder geval al je partners moeten inlichten: we gaan van start. Bij twijfel moet je er zelfs een expliciete vraag van maken: kunnen we wat jullie betreft van start? Laat desnoods handtekeningen zetten of een steunbetuiging uitschrijven, zodat je zeker weet dat iedereen het – ook officieel – ermee eens is dat er begonnen kan worden.

Elk project kent zijn eigen startvoorwaarden en die zul je zelf, samen met je partners, moeten formuleren. Wie mag op de startknop drukken? Is dat de gehele projectgroep, de projectleider, de voorzitter, de vereniging of spelen de andere partners, de gemeente en subsidiegevers ook nog een rol bij deze beslissing? En welke rol spelen de oorspronkelijke initiatiefnemers in het geheel?

Denk goed na over het juiste startmoment. Die hoeft namelijk niet een op een samen te vallen met het beslismoment. Wil je wel met de verbouwing van je dorpshuis middenin de zomer beginnen, als de mussen van het dak vallen en iedereen op vakantie gaat? Wil je een belangrijke weg blokkeren voor de aanleg van je Dorpsmoestuin terwijl de scholen net weer opengaan? Timing is heel belangrijk. Elk project kent zijn eigen struikelblokken en voorwaarden

Bijvoorbeeld in

Soms kun je beter eerst een proefproject organiseren, zodat iedereen weet waar hij aan toe is. Dat gebeurde bijvoorbeeld in Sauwerd, waar de eigenaar van de supermarkt er in 2016 mee ophield, waarna het dorp zonder winkel kwam te zitten. Een groot probleem vonden de dorpingen en de vereniging Dorpsbelangen, want niet iedere dorpsbewoner had de mogelijkheid om snel even twee keer vier kilometer af te leggen voor een halve bruin of een potje mosterd. Een initiatiefgroep verzamelde handtekeningen voor het behoud van de dorpswinkel en zocht met Dorpsbelangen naar een oplossing. Die zou, zo concludeerde men al snel, van vrijwilligers uit en om het dorp moeten komen. Als proef werd daarom in de zomer

van 2016 de kruidenierswinkel voor de eerste keer geopend met steun van vrijwilligers. Leveranciers en streekproducenten voorzagen de winkel van goederen.

De proef slaagde en al snel rees het idee om hier iets permanents van te maken. Er werd een coöperatie opgericht waarvan dorps- en streekgenoten lid konden worden voor een symbolisch bedrag van 20 euro per jaar. Ruim zeventig procent van de dorpingen in Sauwerd werd ook daadwerkelijk lid van de dorpencoöperatie Reitdiepdal U.A., waarvan ook inwoners van Adorp en Wetsinge lid konden worden. De winkel werd daarmee niet alleen een uitkomst voor de dorpen, maar ook eigendom van de dorpingen.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Startmomenten voor een project

- > Als de financiering helemaal of gedeeltelijk rond is en al het benodigde geld op de bankrekening staat.
- > Als je voor elke taak een medewerker hebt gevonden.
- > Als al het materiaal en alle gereedschappen er zijn.
- > Als de omstandigheden gunstig zijn voor je werkzaamheden (denk bijvoorbeeld aan (school)vakanties, weersomstandigheden en de agenda van de gemeente).
- > Als alle bestuursleden en/of partners het groene licht hebben gegeven.
- > Als de communicatie naar partners en belanghebbenden geslaagd is.
- > Een combinatie van een of meer van bovengenoemde factoren.

Meer informatie

Is het project vertraagt of wijkt het af?

Er zijn maar weinig projecten die in een keer goed gaan. Als het goed is, heb je daarvoor ook ruimte ingebouwd in je planning. Maar wat doe je als het project erg begint af te wijken van je plan en planning? Wanneer trek je aan de bel? Wanneer moet je overgaan op plan B? Hoe flexibel moet je zijn?

Investeer dus in deze fase in de contacten met de uitvoerders. Wie is de projectleider, wie is de woordvoerder, wie is verantwoordelijk voor de uitvoering, wie stuurt de vrijwilligers aan? Wie zijn er allemaal betrokken bij dit project? Kom langs, maak een praatje, houdt de voortgang in de gaten. En wees flexibel als het moet.

Aanpassingsvermogen is vooral bij het bevingdossier van groot belang. Sinds de grote beving bij Huizinge in augustus 2012 blijken er telkens nieuwe ideeën plannen en protocollen op te duiken die burgers, bestuurders en hele gemeenschappen op het verkeerde been zetten. In het grote bevinggebied rond epicentrum Loppersum zitten sommige bewoners en bewonersgroepen al vele jaren op het vinkentouw: wanneer gaat de versterking van ons huis plaatsvinden en wat kunnen wij daar als dorpsgemeenschap aan doen?

Hoe moet je reageren als ineens je plannen doorkruist worden door krachten van buitenaf? In feite moet je dan weer terug naar het eerdere geschetste proces van ideeën verzamelen, overleggen, partners zoeken en een werkbare plan maken. Je bent alleen een ronde verder, met alle teleurstellingen van dien, maar ook met inzichten, ingangen en contacten. Je kunt dus in deze tweede cyclus veel sneller handelen.

Wat je in ieder geval niet moet doen is je plannen volledig aanpassen aan wat de grote machten en krachten om je heen fluisteren. Er is een reden waarom jullie dit initiatief zijn gestart en die redenen zul je in deze tweede cyclus van denken, overleggen, partners zoeken nog scherper moeten zien te formuleren. Probeer daarom te zoeken waar de grenzen liggen. Wat moet er in ieder geval gebeuren? Wat wil je minimaal bereiken? Wanneer is de grens bereikt?

Probeer zeker niet de kaasschaafmethode te hanteren als je tegenwind ondervindt. Als je minder geld, minder vrijwilligers of minder toestemming hebt gekregen om een plan uit te voeren, is het niet slim om overal een stukje van af te snijden. Daarmee verdun je je ideeën en verzwak je je project. Ga terug naar de oorspronkelijke ideeën en kijk wat er wél van kan worden gerealiseerd.

Bijvoorbeeld in

Dat ondervond ook Onderdendam waar een groep actieve dorpsbewoners in 2013 de werkgroep *Houd Onderdendam Overeind!* oprichtte. Deze opereerde onder de vleugels

van de Vereniging Dorpsbelangen Onderdendam en ging uit van de gedachte dat er iets gezamenlijks moest wat gebeuren – iets wat het individuele schadeherstel aan huizen oversteeg. De bevingsproblematiek bleek bovendien een goede aanleiding om de andere problemen die de dorpsbewoners op zich af zag komen – van versterking tot vergrijzing, van schadeherstel tot verduurzaming – in een overkoepelend plan aan te pakken.

Dankzij ‘brede dorpsgesprekken’ die de werkgroep hield, werd duidelijk wat de rest van de Onderdammers belangrijk vond en welke ideeën er allemaal leefden. Met behulp van een enquête, gehouden in 2014, werden bovendien de schadeposten, ideeën en zorgen van de bevolking geïnventariseerd. Bijgestaan door architect Enno Zuidema, Daad Architecten en Groninger Dorpen leidde deze informatie tot een collectieve, integrale dorpsvisie, onder de titel *Onderdendam Zoo!*. Hierin werd een compleet toekomstplan voor het dorp uiteengezet, inclusief prioriteiten.

In augustus 2016 werd dit plan gepresenteerd aan het dorp, de gemeenteraad van Bedum (waar Onderdendam toen nog onder viel) en de Nationale Coördinator Groningen (Hans Alders), die de ideeën in 2015 opnam in zijn eerste meerjarenplan (2016-2020). Onderdendam moest de proeftuin van Groningen worden, vond men.

In 2017 bleek echter dat de plannen van Onderdendam niet op deze manier door het NCG zouden worden omarmd: versterking zou vooral elders plaatsvinden, rond het epicentrum in Loppersum. Daardoor gingen de eerste versterkingsrondes aan het dorp voorbij. De grote sprong voorwaarts die Onderdendam wilde maken, bleef uit – ondanks alle inspanningen en beloftes.

Maar na de verwerking van de teleurstelling werden toch nog wat oude plannen uitgevoerd. Er werd bijvoorbeeld een betaalde ‘dorpsondersteuner’ aangesteld die zorgprojecten en vrijwilligers coördineerde (van tuinonderhoud tot wandel- en fietsmaatjes) en als een spin in het web opereerde. Ook wisten de dorpsbewoners voor elkaar te krijgen dat ze hun wensen mochten formuleren over de sloop en nieuwbouw van huizen op de Stadsweg. Een mengeling van ouderen en jongeren zagen ze daar het liefst, zo lieten ze weten aan de gemeente en de woningbouwvereniging Wierden en Borgen. Uiteindelijk besloot de woningbouwvereniging zes nieuwe levensloopwoningen voor de sociale verhuur te bouwen. Deze passen in het dorpsbeeld, zijn aardbevingsbestendig, energiezuinig en vooral zijn geschikt voor senioren en kleine gezinshuishoudens – precies zoals de Onderdammers hadden gewild.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Wat te doen in tijden van crisis?

Vrijwel elke organisatie krijgt ooit te maken met een crisis: een onverwachte financiële tegenvaller, een rel in de media, brand in de keuken van het dorps huis.

Wat moet je wel en wat zeker niet doen in zo'n geval?

- > Maak vooraf een crisisplan waarin ook staat wie er in het crisisteam zitten en wat er wanneer moet gebeuren. Wacht niet tot het crisis is, voordat je dit plan klaar hebt.
- > Neem dit plan regelmatig door en weet waar de leden van het crisisteam zich bevinden.
- > Roep het crisisteam zo snel mogelijk na het uitbreken van de crisis bij elkaar.
- > Verzamel zo snel mogelijk de feiten: wat is de oorzaak, wat is de invloed op de directe omgeving, in hoeverre is het al bekend, welke acties zijn er al genomen, wie moeten meteen worden ingelicht?
- > Geef iedereen een taak en spreek af wanneer en hoe je de antwoorden wilt ontvangen (geen moment te verliezen).
- > Maak duidelijk wie de leiding heeft en wie communiceert met de buitenwereld.
- > Waarschuw de belangrijkste autoriteiten.
- > Houd bij wat er voor informatie en geruchten worden verspreid – vooral op sociale media. Geef duidelijke instructies wie daarop reageert en hoe dat moet gebeuren.
- > Begin meteen met het bijhouden van een schema waarop precies staat wanneer wat is gebeurd en wie wat heeft gedaan. Dit is een belangrijk document – niet alleen voor evaluaties, maar eventueel ook voor rechtszaken, verzekeringen en andere juridische kwesties.
- > Bespreek snel wanneer en wat er wordt gecommuniceerd aan het grote publiek. Geruchten zijn erger dan de waarheid.
- > Plan ook na verloop van tijd rustmomenten in om bij te komen en op verhaal te komen. Geef ook de ruimte voor emoties. Niet alles kan in crisissituaties rationeel opgelost worden.

Meer weten

Weet je wat je moet doen als je project echt klaar is?

De coöperatieve supermarkt is ingericht, het dorpshuis is volledig gemoderniseerd, het ommetje is klaar. Het feest kan beginnen. Of moet dat later? Of al eerder, als het dak van het dorpshuis klaar is, of de eerste planten in de moestuin worden gezet? Wanneer is een project eigenlijk afgerond?

Denk daar niet te licht over. Het lijkt een detail, zo'n officieel openingsmoment, maar er hangt heel veel van af. Je probeert namelijk een soort gezamenlijkheid te creëren. Je wilt laten zien aan het hele dorp én aan de buitenwereld dat deze gemeenschap iets collectiefs voor elkaar heeft gekregen. En dat is een moment om even stil bij te blijven staan – niet alleen met de vrijwilligers – maar ook met de niet-actieven en de rest van de dorpingen.

Natuurlijk is dit een zeer geschikt moment om iedereen te bedanken en de initiatiefnemers, de partners en vooral de vrijwilligers in het zonnetje te zetten. En met elkaar in contact te brengen. Schep daar dus ruimte voor – zowel fysiek als in tijd. Even een lintje doorknippen, applaus en we zien elkaar wel weer, is een gemiste mogelijkheid om iets te vieren dat meer is dan een gereedgekomen project.

Bovendien is dit ook het moment waarop je je project aan de rest van de wereld kunt laten zien, via de media. Nodig de lokale, regionale en – waarom ook niet – de landelijke pers uit, laat foto's nemen die je in de Dorpskrant en op de Facebookpagina kan zetten en verspreidt een persbericht voor én na de opening.

Maak iets van je opening. Zorg dat het onvergetelijk wordt.

Bijvoorbeeld in

Nadat vrijwilligers in Schouwerzijl een boomgaard hadden opgezet, op de plek van een verwaarloosd bosje bij de haven, werd groot feest gevierd. Toenmalig burgemeester Koos Wiersma van De Marne tekende officieel de gebruikersovereenkomst voor de grond waarop de Mouskerij is gevestigd. Als beloning kreeg hij een appeltaart uit de 'appeltaartmachine', die een van de initiatiefnemers, Gerard Gosen, speciaal voor die gelegenheid in elkaar had gezet. Met elkaar was het een zeer feestelijke gelegenheid die bij de inwoners van Schouwerzijl nog lang in het geheugen gegrift staat.

Het initiatief van de bewoners van Schouwerzijl won de Duurzame Dorpenprijs. Naast de boomgaard bestaat de Mouskerij overigens ook nog uit een groentetuin en een speelbos voor de kleintjes.

[Meer over dit dorpsproject](#)

Wat te doen om voorzieningen te behouden?

> Doe gedegen onderzoek naar de vraag naar voorzieningen. Wie is je doelgroep?

- > Vergelijk het aanbod met het aanbod in de wijde omgeving. Wat is je unieke positie?
- > Staar je niet blind op standaardoplossingen. Waarom een supermarkt als een dorpswinkel ook goed is.
- > Sta open voor ontwikkelingen uit onverwachte hoek. Waarom geen winkel in een veelbezochte boerderij?
- > Liever een vakbekwame winkelier dan een deponhouder van allerlei diensten.
- > Combineer functies en voorzieningen: Waarom kan de distributie van de stomerij niet bij de benzinepomp?

Meer weten

Hoe zorg je ervoor dat je project na oplevering niet doodvalt?

De dorpsmoestuin, het dorpshuis en het ommetje zijn geopend, de eerste woningen zijn met eigen budget onder architectuur versterkt en de lokale energiecoöperatie heeft de zonnepanelen op het dak van een boerenschuur, feestelijk onthuld. Het project is af. En loopt. Nu begint volgens velen het echte werk. Want hoe zorg je ervoor dat je project waar zoveel tijd, energie en geld in is gestoken bezield blijft? Dat het enthousiasme niet verdwijnt nu het feest is geweest?

Wat kun je doen om de geest erin te houden? Daarvoor zijn volgens deskundigen vier elementen van belang (zie ook 3.10): een duidelijke missie (die niet vaak genoeg herhaald kan worden), verbondenheid (in de vorm van gezamenlijke meetings/koffiepauzes/missies), communicatie (overleg) en waardering. En daar zou nog een vijfde aan toegevoegd kunnen worden: het vermijden van conflicten. Niets is zo desastreus voor een project dan een conflict dat misschien eerst sluimert en dan uitbarst. Wees dat dus voor. Weet wat er speelt en wuif onvrede niet te makkelijk weg.

Bijvoorbeeld in

In Westerlee introduceerde de initiatiefgroep *Veur mekoar mit mekoar* in 2016 een elektrische duofiets, waarmee vrienden of partners uit het dorp gezamenlijk tochtjes konden maken. De fiets werd door de gemeente in bruikleen gesteld en na de succesvolle introductie werd de duofiets nog een jaar lang door de gemeente uitgeleend. Gemeentelijk ingrijpen zorgde er dus voor dat de functionaliteit van het project werd verlengd.

[Meer over dit dorpsproject](#)

[Kader]

Hoe houd je je project na de opening draaiende?

- > Laat je idee, plan en missie duidelijk zien: hang hem op zichtbare plek op en blijf hem herhalen.
- > Zorg voor verbondenheid. Zorg voor genoeg gezamenlijke momenten, zoals bij het begin van de werkzaamheden, de koffie- of lunchpauze en de wekelijkse of maandelijkse borrels.
- > Ga uit van de persoonlijke motieven van je vrijwilligers en medewerkers (als je ze niet kent: praat daarover).
- > Ga regelmatig in gezamenlijk én individueel gesprek over de functie, de werkzaamheden en de motivatie: wat kan er beter, wat zijn de eigen doelen?

- > Zorg voor genoeg speelruimte: niet iedereen kan altijd overal. Als men vaker gedwongen wordt om op tijden te werken die men eigenlijk niet wil, kan dit leiden tot absentie en afbreuk.
- > Zorg voor afwisseling en functieverandering – zeker voor degenen die daar behoefte aan hebben.
- > Laat regelmatig zien dat je het werk van eenieder waardeert. Vraag ook aan eenieder om dat óók te doen als ze dat willen.
- > Zet waardering ook om in daden: wees ruimhartig met getuigschriften, attenties, functies, feestavonden – voor zover mogelijk.
- > Probeer niet alles tussen neus en lippen te bespreken, maar organiseer ook officiële gesprekken en evaluaties.
- > Vermijd conflicten. Wees ze voor. Weet wat er broeit. Ga in gesprek met onrustigen.
- > Geef de mogelijkheid om kennis en ervaring op te doen en deskundigheid te bevorderen. Geef eenieder de mogelijkheid om via ervaring en kennis te groeien tijdens het werk.

Meer informatie

Wat wil ADA?

[Wie is ADA?](#)

[Wat wil ADA?](#)

[Waarom werd ADA bedacht?](#)

[Waar komt ADA vandaan?](#)

[Hoe kan ik meedoen met ADA?](#)

[Wie zijn verantwoordelijk voor ADA?](#)

Wie is ADA?

De Actieve Dorpen Aanpak (ADA) is ontwikkeld door Groninger Dorpen en gaat uit van de vraag wat dorpsbewoners en hun -verenigingen, gemeenten en instanties kunnen leren van de vele dorpsprojecten die in het afgelopen decennium zijn ontstaan in de provincie Groningen. Hoe hebben de bewoners en hun verenigingen deze succesvolle projecten aangepakt? Hoe verliep de samenwerking met verenigingen, instanties en gemeentes? Hoe vonden ze ondersteuning? Hoe kun je projecten duurzaam en bestendig maken?

Met een team specialisten, onderzoekers en schrijvers inventariseerden we vanaf 2019 de verschillende Groningse dorpsprojecten, brachten de belangrijkste

inzichten, tips en technieken in beeld, en bedachten een methode waarmee nieuwe dorpsprojecten eenvoudig en effectief bedacht, gepland en uitgewerkt kunnen worden: de Actieve Dorpen Aanpak. Ondersteund door vele dorpsverhalen en gericht op drie groepen: dorpsbewoners, dorpsverenigingen (dorpsbelangen) en gemeenten/regionale provinciale instanties. We kunnen allemaal van elkaar leren en we moeten allemaal met elkaar samenwerken.

Wat wil ADA?

De Actieve Dorpen Aanpak (ADA) zou graag willen dat dorpsbewoners, hun verenigingen en de overheden en instanties daaromheen actief helpen om hun dorpen te verbeteren, versterken en verfraaien. Dat doen ze al – getuige de vele dorpsprojecten op deze site – maar niet overal. En ook niet altijd overal even succesvol. Door naar elkaar te kijken en van elkaar te leren verwijdt je je blik en verhoog je de effectiviteit van je dorpsprojecten.

Belangrijkste aspect daarvan is dat bewoners zich verantwoordelijk voelen voor hun dorpen en de omliggende landschappen en daar actief hun steentje aan willen bijdragen, voor zover dat mogelijk is. Niet in hun eentje, maar in samenwerking met andere bewoners, plaatselijke verenigingen, gemeentes en regionale en provinciale instellingen. Wat begint met meedenken en meehelpen kan zo uitgroeien tot participeren en ondernemen. Zelf doen – maar wel met z'n allen. En vanuit de eigen toekomstwensen.

Die toekomstwensen zijn vaak gebundeld in gezamenlijke dorps-, toekomst- en gebiedsplannen waar Groninger Dorpen een actieve rol in speelt, bijvoorbeeld via de methode [Typisch Gronings](#). Wie de toekomst van zijn dorp mede wil bepalen, zal vanuit de identiteit en geschiedenis naar de toekomst moeten kijken. Je hebt een richtsnoer nodig om te weten waar je met z'n allen naartoe gaat, je moet weten wie daar allemaal bij betrokken zijn en wat de mogelijkheden en de spelregels zijn.

Waarom werd ADA bedacht?

Niet alleen in Groningen, maar in heel Nederland zijn we op zoek naar manieren om de doe-democratie vorm te geven: een samenleving waarin iedereen die dat kan verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven en omgeving en daar actief aan bijdraagt. Die participatiesamenleving kan volgens ons alleen gestalte krijgen als alle partijen – van boven en van onderen – de gelegenheid krijgen om hun ideeën over hun woonplaats en gemeenschap uit te werken en gestalte te geven. Ieder in zijn eigen rol, ieder met zijn eigen verantwoordelijkheid, ieder in het volle besef dat je altijd zult moeten samenwerken om iets voor elkaar te krijgen.

Vandaar dat we ook pleiten voor een gelijkwaardige, verantwoordelijke samenwerking. Samenwerking tussen bewoners, tussen bewoners en dorpsverenigingen, tussen dorpen en gemeentes, tussen gemeentes en regionale en provinciale instanties. Vandaar ook het belang dat we in de ADA-methode hechten aan de vele vormen en mogelijkheden van samenwerking.

Dat betekent dat je soms meedoet om de ideeën van anderen werkelijkheid te laten worden, en dat je soms zelf de bedenker en voortrekker van zo'n project bent. En daarmee de verantwoordelijkheid wilt en durft te nemen.

Van eenvoudige dorpsprojecten tot complexe zorgcoöperaties: Groningse burgers hebben in het afgelopen decennia laten zien dat ze hun schouders onder projecten kunnen en willen zetten. En dorpsbelangenverenigingen en gemeentes hebben laten zien dat ze dit soort projecten willen en kunnen ondersteunen.

Andersom hebben deze gemeentes en verenigingen ook de steun ondervonden van dorpsbewoners bij het realiseren van diverse projecten. Een open, gelijkwaardige samenwerking is hierbij de sleutel.

Waar komt ADA vandaan?

De Actieve Dorpen Aanpak komt voort uit de ideeën van vanOnderen – een beweging die een aantal jaren geleden ontstond vanuit een aantal Groningse dorpen om handen en voeten te geven aan de aanpak van de gaswinningsproblemen. Hun invalshoek daarbij was: niet van bovenaf maar van onderen. Vanuit de invalshoek van dorpsbewoners en hun -verenigingen wordt gekeken wat voor mogelijkheden er voor Groningse dorpen zijn om problemen het hoofd te bieden. Welke aanpak werkt? Hoe kun je van elkaar leren? De Actieve Dorpen Aanpak borduurt hierop voort en verbreedt het perspectief naar alle Groningse dorpen en alle soorten dorpsprojecten.

Hoe kan ik meedoen met ADA?

Dat kan door je Groningse dorpsproject aan ons door te geven via *dit* webformulier. Wij zorgen er dan voor dat er t.z.t. een dorpsverhaal op deze site wordt gepubliceerd.

Wie zijn verantwoordelijk voor ADA?

De eindverantwoordelijkheid berust bij Groninger Dorpen: Rik Niejenhuis, Nienke Vellema, Gilian Wijnalda.

Projectleider: Annemarieke Aarts

Teksten: Louis Stiller, Annemarieke Aarts, David Inden

Beeld: Vera Post

Design: Jabik de Vries

Website: Pixelstijl / Dries Arnolds

